

ראשונים כמלאכים

אין מקרא יוצא מידי פשוטו

בו יתבאר צדקת החומש הנפלא והיקר 'פשוטו של מקרא' שכולו
מבוסס על פירושי הראשונים וגדולי האחרונים, בצידו של פירוש העיקרי של רש"י, ואין בו נפתל ועיקש
וכל הרעש שהקימו נגדו אינו אלא טעות דמעיקרא, ועלילה שפילה ובזויה
על הגאון העצום בקי בכל הדרי תורה, הצדיק הגדול, מזכה את הרבים
הרב נפתלי אנשין שליט"א
שבזכותו הגדול זכו אלפי רבבות מבני ישראל ללמוד חומש ורש"י עם הראשונים בכל שבוע

בעזהשי"ת

הקדמה

הסיבה להוצאת קונטרס זה

א) היות שהבד"צ דעדה החרדית, והרה"ג ר' משה בראנסדארפער שליט"א, ועוד הרבה רבנים בכל מקומות מושבותיהם העידו שמחבר הפשוטו של מקרא הוא תלמיד חכם וירא שמים, ורבים וכן שלמים יודעים ומכירים ומעידים שהפירוש פשוטו של מקרא הוא יקר המציאות ונפלא מאד, ונחוץ מאד לכל מי שרוצה להבין היטב הפסוקים, ולא נראה עוד כבושם הזה.

ב) אבל יש מערערים המוציאים שם רע שהמחבר הוא אפיקורס ומשכיל, ואף שכתב בפירוש שרש"י הוא פירוש העיקרי, ולכן עשה ב' קוים מצידו בכל דף לסימן, ורק הוסיף בצידו גם משאר ראשונים, אבל הם מעלילים עליו את ההיפוך דכונתו היה לעקור דברי רש"י, ומדחיקים עצמם מאד בכל מיני אופנים להוכיח שהוא כן, ויושבים ימים ולילות אצל כל הרבנים להוכיח להם שהוא כן, ולא כל הרבנים יש להם זמן לעיין בחומש כראוי לכן נתפעלים מחלקלקות לשונם של אלו המסיתים, המלומדים היאך לתפוס לב אנשים ורבנים בדברי קנאות נלהבים, ומקרים לפניהם חצאי דברים המזעזעים את הנפש, ומעלילים מהרבנים שכל אלו הלשונות שמצטטים מדברי הפשוטו הם לשונות ופשטים של גדולי הראשונים שמימיהם אנו שותים ומפיהם אנו חיים.

הטעם דלא חזרו והביאו כל הרש"י עוה"פ

ג) לכן באתי בזה להורות צדקת החומש, ולציין לכל העירעורים שהם מציגים שממקור קדוש יהלכון, ולהראות באצבע היאך כל העירעור אינו אמת כלל, ואינו אלא טעות דמוכה, ואין בו שום נפתל ועיקש, רק שהמערערים חיטטו בכל כוחם למצוא בו חסרון, ומרעישים כל כך עד שנדמה כאילו יש איזה ממש בדבריהם, ולכן הם מעתיקים כל מקום שהביא רש"י ענין של מדרש שאינו לפי פשוטו של הפסוק, ולא הובא בפשוטו של מקרא, ומרעישים בקול רעש גדול שבכונה השמיטוהו כדי להכחיש בו, אבל האמת לאמיתו הוא שלא הוצרכו להעתיקו עוה"פ כיון דפשוט מאד לכל מי שאינו רוצה לסלף ולהרשיע שלומדים רש"י בפנים כמו שעשו בכל הדורות, ורואים כל אלו הדברים מפי רש"י בעצמו, ולמה יחזרו ויעתיקו כל הרש"י, לכן לא הביאו בפשוטו של מקרא רק מה שאינו כתוב ברש"י (ולפעמים הוסיפו גם דברי רש"י כשגם זה נכנס בהמשך פירוש הפשוט של המקרא עוד לפני הדרש).

המערערים אינם מיישבים כלל מה שקשה עליהם

ד) המערערים המציאו עלילה דאף שבחומש פשוטו של מקרא, בכל דף כתבו פירוש יפה על רש"י וביארוהו היטב, והוסיפו בתורת הוספה בצידו הפשוטו של מקרא, וכתבו להדיא שבנוסף לזה הוסיפו מן הצד עוד פירוש של ראשונים, אבל באמת כונתם רק לעקור פירוש רש"י, ואינם מיישבים כלל מה שקשה לפי דבריהם, דא"כ למה ביארו המחברים את הרש"י בפירוש יפה כ"כ, שמזה רואין בעליל שכל כונתם אינו אלא לרעה להרשיע ולהזיד ולהעליל, גם אינם מיישבים למה שאר המלקטים המרובים היו רשאים לעשות כן, גם אינם מיישבים כלל מה חדשות יש בדבר, הלא מעולם עסקו אבותינו בלימוד הראשונים אם בפנים אם בליקוטים.

ה) עוד מפיצים המערערים עלילת שקר שהחומש הזה רוצה לייצג לנו חומש אחר ממה שלמדו אבותינו ורבותינו ורוצים לעקור עניני אמונה ולגשם האבות וכו' וכו', וזהו כולו שקר ואין לו שום מקום במציאות, רק מי שלא למד מעולם בחומש ורואה חצאי דברים שהמערערים מפרסמים, וכן מי שאין לו יד ושם בלימוד הראשונים על התורה מעולם, זה יכול לטעות בכך, וכיון שהרבה אנשים מעולם לא עסקו בזה לכן נקלט הדברים אצלם כאילו יש בו קורטוב של אמת.

ו) וכמה רבנים מאיצים אותי להוציא לאור קונטרס זה, להאיר עינים עוורים, גם דיברתי עם הרבה רבנים שחתמו על הקול קורא נגד החומש, ושאלתים היאך אפשר לחתום על שקרים גלויים ומפורסמים, (שחסר בהחומש עניני אמונה, ויש לפני רשימה של ג' מאות מקומות שמדבר מעניני אמונה ונסים למעלה מהטבע, ושאינם מביאים דרו"ל וזה ג"כ שקר גלוי ומפורסם דאדרבה פירושם מלא וגדוש בדברי חז"ל ומדרשים) וכולם התנצלו לפני, וגם מונח לפני חתימתם על הנייר שהם לא ראו את הנוסח החרף, ופשיטא שלא היו חותמים על כתב פלסטר כזה, שיש בה משום הוצאת שם רע וביזוי תלמידי חכמים, ולא חתמו רק שלא ישליכו דברי רש"י לארץ וללמוד רק דברי הראשונים, ועכשיו שנודע להם שזהו גם שיטת המחבר החשוב כמו שכתב בפירוש בהקדמתו, לכן חוזרים בהם ומתחרטים מאד על כל המכשול שאירע לידם. לכן באתי להסיר חילול השם הנורא של המסיתים ומדיחים שרימו את הרבנים וגרמו להם לחתום והביאו בזה השפלת כבוד הרבנים, להוציא עליהם שם רע שחותמים על שקרים גלויים, אך כיון שהם בעצמם אין להם האומץ לפרסם זאת ברבים, וגם פוחדים מפני הטעראר הגדול, כי אפילו אותן שכבר כתבו בחתימת ידם שחוזרים בהם לוחצים עליהם מאד שיחזרו ויכתבו שלא חזרו, ושחתימה הראשונה הוא מזוייף, לכן ביקשו ממני בתחנונים גדולים, שאפרסם בשם שחוזרים בהם לגמרי מכל הענין כי הם לא ראו את החומש מעולם רק סמכו על אנשים אחרים שחשבו לנאמנים ועכשיו הם רואים היאך הטעום בזדון ובמעל ויש להם כאב גדול מזה, (גם אבאר דשם החומש 'פשוטו של מקרא' אינו לאפוקי פירש"י רק לפי שרש"י אינו מפרש עפ"י רוב המשך הפסוק ברציפות, וכן פירוש המלות שרש"י אינו מפרש תמיד, לכן באו הם למלאות הפירוש לפי שרש"י ולפי שאר ראשונים).

מאמר ראשונים כמלאכים

א) מאמר זה נוסד להראות כי כל הקושיות של החוברת 'ויבינו במקרא' נגד החומש 'פשוטו של מקרא' אינן קשים כלל לשום מאמין היודע דראשונים כמלאכים, ויש שבעים פנים לתורה וכל דבריהם כגחלי אש, אף שכל דברי רז"ל אמת בלי שום ספק, אבל הם עצמם אמרו שהדרש תדרש וגם אין מקרא יוצא מידי פשוטו, לפי פירושן של ראשונים, כי התורה ניתנה בד' חלקים של פרד"ס, וכל א' בפ"ע הוא תורת אמת, ומלבד זה גם הראשונים הולכים לפי דרו"ל ואין מכחישים חז"ל בתושבע"פ, רק היה להם עוד הבנה אחרת בדברי רז"ל ממדרשים אחרים בנוסף לדברי רז"ל המובאים ברש"י (כשם שבמשניות וש"ס יש פירושים ושיטות שונות, ואנו לומדים הכל אף מה דנדחה מההלכה), אך הרבה פעמים גם מוסיפים מדעתם לפי פשוטו של מקרא לפי שכן ארו"ל דאין מקרא יוצא מידי פשוטו, וחז"ל להשליך ארצה דברי הראשונים ולגזור עלינו שלא ללמוד אותם, וטובה גדולה עשו לנו מחברי פשוטו של מקרא שבצידו של רש"י אחרי שכבר פירשוהו וביארוהו, הוסיפו גם מדברי הראשונים (אלא שבכמה מקומות חסר המראה מקום המדוייק, וצריך להשלימו).

ויש כמה דרשות שאינם אלא אסמכתא ובה פליגי הרמב"ם והריטב"א, דחריטב"א הוי דאורייתא שלזה היה ג"כ כונת התורה, או שאינו אלא דרבנן כרמב"ם, אבל לכו"ע אסמכתא אינו פירושו הפשוט של המקרא, וכמו"כ דרשות חז"ל עפ"י

רוב אינו פשוטו של מקרא רק שכן קיבלו בתושבע"פ וכן הוא האמת, ומ"מ גם הפשט הוא אמת היכא דאינו מכחיש וסותר דרז"ל.

אבל המערערים השוטים והנבערים מדעת רוצים לשלול מהכלל ישראל את הזכות להבין מה בא הדרש לחדש ולהוסיף יותר מפשוטו, וזהו עיוות גדול לכל הכלל ישראל שהרי אם אין יודעין היאך היינו לומדים לפני הדרש בפשוטו של מקרא, היאך נבין יופי וחידוש של הדרש מה שלא היינו יודעין בלי חז"ל, והלא באמת זהו דרך הלימוד הרצוי לראות היאך היינו מפרשים לפני הדרש, ואח"כ נלמוד הדרש ונפרש מאיזה דיוק שבפסוק יצא להם זה הדרש, ואף אם לא נמצא ההכרח לפירושם נדע שקבלה הוא בידם, אבל בלי שנפרש קודם פשוטו של מקרא לפי הראשונים היאך נדע יופי של הדרש מה בא לחדש ולהוסיף.

זיוף בשם לחמי תודה

ב) והמערערים (ויבינו במקרא פי"ב אות א ואות ב) כתבו בשם לחמי תודה (וחזון איש והלשם ועוד), שעצם הדבר שמפרשים הפשוטו של מקרא הוא הכחשה בדברי רז"ל, וזהו סילוף גדול כי הלחמי תודה מדבר מהאפיקורסים שלמדו רק פשוטו והשליכו את התושבע"פ, אבל הפשוטו של מקרא אין מטרתם ח"ו לעקור דברי רז"ל, רק מביא דברי רז"ל לפי הבנת שאר הראשונים לפי פשוטו של מקרא בנוסף לפירש"י, ולא ח"ו להכחיש פירש"י, וגם במקומות שהראשונים מפרשים כפשוטו של מקרא מדעתם, אין כונתם ח"ו להכחיש הדרש רק שהדרש ג"כ מודה לפשוטו של מקרא, וכבר היה בדורות שלפנינו הרבה פירושי המקרא (גם מהאחרונים לא רק הראשונים) כמו העמק דבר ומלבי"ם חומש בית יהודא שערי אהרן וסייעתא דשמיא מהגר"ש גרינבוים, תורת חיים, אוצרות הראשונים, ועוד הרבה ושום א' לא ערער על זה, ומזה יש הוכחה דמינכרא כי תחת כל הרעש הזה יש פאליטיק מאיזה בית מסחר המתחרים זה עם זה, ומסבבים כל הרעש כאילו יש דברים בגו.

זיוף זדוני ומרושעת בדברי החת"ס

ג) המערערים מציינים דברי החת"ס (תו"מ בשלח, שם נדפס רק חלק מדבריו, ונדפס בשלימותו בדרשות חת"ס ע' קיב), שלפי הבנתם המוטעית הוא אוסר ללמוד דברי הראשונים מלבד רש"י, וזה טעות גדול דהחת"ס (ע' 226 ד"ה אבל האמת) מבאר כונתו בפירוש כי המתחדשים רצו שילמדו פשט הפסוקים (לפני שלומדים עמהם ע"ד דרז"ל) **בלא פירש"י שמביא דרז"ל**, וכן ילמדו חכמות 'חיצוניות' עוד לפני שלומדים תושבע"פ, והיינו חכמת הניתוח לפני שלומדים חולין, וחלוקת הארץ לפני שלומדים ב"ב וכו' (שם ד"ה ועוד מציינו), וע"ז צווח החת"ס (בד"ה ומזה יוקח) שלא להפוך הקערה על פיה ללמוד על דרך ההגיון (דהיינו פשט הפסוק בלי דרז"ל) למען לא ישאר שם ושארית לתלמוד וגמרא.

ואיזה גזירה שוה או היקש עושים המערערים מזה שאסור ללמד דברי הראשונים כמלאכים המביאים ג"כ דברי רז"ל, רק בפירוש הפשט חולקים עם רש"י, או אומרים פשט אחר ג"כ שאינו סותר עם רש"י, הלא החת"ס אינו אומר רק שלא יקדימו ללמוד תורה באופן של פשט בלי דרז"ל ולא יקדימו ללמוד חכמת הניתוח והמדידה לפני שיתחילו ללמוד תושבע"פ, ואף במקום שהראשונים אומרים פירוש אחר מדרז"ל הלא מבוסס על הכלל דאין הדרש והפשט חולקים זה עם זה, כי כן הורו לנו חז"ל הדרש תדרש ומ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו, כאשר אבאר להלן, והרי החת"ס עצמו ציוה

לתלמידיו שילמדו בכל שבוע פי' הרמב"ן על התורה ומרבה להביא בספריו פירושי שאר הראשונים, והיאך רוצים להכחיש השמש בצהרים ולהעמיס בדבריו נגד שיטתו.

ואחר שתקרא מאמר זה תבין ותווכח שלא כתבו האוסרים קול קורא וספר ויבינו במקרא לפי שמצאו דברים אסורים בהחומש, רק לפי שרצו לכתוב קול קורא ואיסורים לכן מצאו בו דברים אסורים, בדוחקים עצומים ודיקדוקי עניות ובוקי סריקי ומועיילי פילא בקופא דמחטא לאסור ולהשמייץ ולבזות בדברי לשה"ר ושקר, והכריחו עצמם בכל מיני אופנים ובכל מחיר שהוא, להחתים את המחברים כאפיקורסים שאין דוגמתם, והגזימו בכל דבר כדי להרעיש את לבבות תמימים מבני ישראל ולהפחידם.

ד' טענות של שטות

(ד) המחבר של ויבינו במקרא (פרק י) הציע ג' טענות עיקריות על הפשוטו של מקרא:

[א] מרחיק דברי רש"י וחז"ל, וזהו שקר כי דברי רש"י ביארם כפירוש ראשי ועיקרי, ובצידו הוסיף מהראשונים הנוטים לפשוטו של מקרא לפי מה שמסרו לנו רז"ל אין מקרא יוצא מידי פשוטו, אבל גם זה הפשוטו פירשו לפי דברי רז"ל, ואין מכחישים כלום מהדרשות, רק שהוסיפו לפרש היאך מפרשים לפני הדרש לפי פשוטו, וגם זה עפ"י דרז"ל או הראשונים כמלאכים.

[ב] אין מפרשים כל המקרא לפי מהלך של א' מהראשונים, רק פעם מביא מראשון זה ופעם מראשון אחר, וזה הטענה יש על כל המלקטים מכל הדורות, ואינו טענה כי אין מעכבין זה את זה, והכל אמת, אך לפי שא"א להביא הכל, ליקטו לפי מה שנראה בעיניהם ששוה לכל נפש, ואם רוצה א' ללמוד גם שאר הראשונים מי מעכב בידו, ויש ליקוטם אחרים שמביאים את אותם הראשונים שלא הביאו הם כמו שהם מביאים ג"כ ראשונים שלא הביאו אחרים, וכי טענה זו יש גם על פי בעלי התוס' שלא הביאו רק מקצת ממה שאמרו בעלי התוס', ולא הכל לפי ראשון א' רק פעם מזה ופעם מזה.

[ג] מגביל כוונת התורה לפי שלא מביא הכל, אינו מובן מה זה שונה משאר המפרשים והמלקטים שג"כ מגבילים כוונת התורה ולא הביאו כל שאר הפירושים, ואפילו אם היו מביאים כל הפירושים הרי יש עוד גבוה מעל גבוה ועמוק עמוק מי ימצאנו ורחבה מני ים, ומי יתפאר שיכול להביא הכל.

[ד] עוד כתבו האוסרים שהוא מרחיק כל ענין תחיית המתים ואמונה ועולם הבא ורוח הקדש וזהו שקר במילתא דעבידי לגלויי דמי דלאו בר אינש הוא משקר גם בזה, דכל המעיין בו יראה שמזכיר כל הענינים הללו מאות פעמים, ולא נתפנית עכשיו לציין כל המקומות, אבל ראה בבראשית מט עה"פ ולו יקחת עמים דמפרשו על ענין משיח, ובמדבר כג י עה"פ תמת נפשי מות ישרים דקאי על עוה"ב וג"ע, ובענין נס למעלה מהטבע יש מקומות רבים מאד ואציין עכשיו כפי הזכרון (דברים ז.ב), ויש לי רשימה גדולה אך לא עת האסף כאן ואני מוכן להראותו לכל מי שירצה, והראיתי זאת להאוסרים ושאלתים היאך חתמתם על שקר, וצחקו ממני כי הייתי בעיניהם כמתחסד, כאילו אני מדבר מאיזה מדת חסידות קיצוני, כי כבר מורגלים כ"כ בעומק השקר עד שתמיה הוא בעיניהם מי שתובע האמת.

ואבאר אחת לאחת כי כל אלו הטענות אינן כלום רק עלילת שקר כדלהלן:

לעקור פירוש רש"י חס וחלילה, מאן דכר שמיה

ה) כל יסוד העלילה שכוונת הפשוטו של מקרא היא לעקור את הפירוש רש"י הוא מצוץ מהאצבע, והוא דבר שהמציאו המערערים בכוונה זדונית ומרשעת, כי היאך אפשר לטעות שכונתם היה על זה, בשעה שהם עצמם כתבו ביאור יפה ובהיר על כל תיבה שברש"י, וכל בר בי רב דחד יומא מבין שהפשוטו של מקרא בא רק להביא לפני המעיין עוד פירושים שבראשונים כאשר כן עשו בכל הדורות שלמדו והגו בכל הראשונים כמו שעושים גם בלימוד גפ"ת, אך אלו המערערים הם עמי הארצים גמורים נבערים מדעת, ואין יודעים בין ימינם לשמאלם, כי מעולם לא עסקו בדברי הראשונים על התורה, לכן כששומעים שיש עוד פשטים במקרא מתבהלים ונרגשים, וחושבים שנתהפכה הקערה על פיה, והרי אדרבה מזה גופא שקראוהו 'פשוטו של מקרא' נראה כונתם להדגיש להדיא שזה אינו רק לפי פשוטו, אבל לפי הדרש יש בכל זה עוד כונה עמוקה לאמיתה של תורה כאשר תראה ברש"י ורז"ל, וכששואלים אותם למה לא אסרו את האור החיים הקדוש שגם הוא נוטה הרבה מפירש"י ומדרז"ל, עונים שהפשוטו של מקרא יותר נפוץ ויותר שוה לכל נפש, ויש יותר חשש שיזניחו בשבילו הפירש"י, וזה אינו אמת כי רבבות ישראל לומדים זה כמה דורות מדי שבוע בשבוע אור החיים הקדוש, ומעריצים כל דבריו, ובפרט אצל חסידים, ולא עלה על הדעת לאסור בשביל זה לימוד זה מחמת חששות וגזירות.

דרכי הביקורת

1) ידוע בעולם הספרות כי כל ספר אם מחפשים בו היטב יכולים למצוא בו שיבושים ואי דיוק ובקורת הרבה, ושגיאות מי יבין כי גם המבקרים עצמם אינם ניצולים ממבקרים עליהם כשהם כותבים איזה דבר, ומי שחושב שיכול לכתוב דבר שלם בלי ביקורת הוא בעל גאווה ושוטה, ואפילו בספרי הגדולים אשר בארץ המה נמצא הרבה הערות וקושיות שא"א ליישבם, וכבר המליצו על זה אי אפשר לבר בלא תבן, וכן הוא בפשוטו של מקרא שמחמת אהבת הקיצור וחסכון האריכות קיצרו לפעמים יותר מדאי ולא פירשו היטב, אבל ח"ו לא עשו בזדון ובמעל, וכל שכן שאין מקום לכל הזילזולים והשמצות שנכתבו בקול קורא ובחוברת ויבינו במקרא.

2) עוד יסוד גדול בבקורת הוא שאם הביקורת מיוסד על הנחה קדומה מחמת איזה נגיעה של המבקר אז כל מה שכותב הם דברי רוח כי הכל בנוי על קורי עכביש, כי מאן יימר שההנחה שעשה הוא אמת ולכן בנפול היסוד נפל הבנין, וככה הוא בכל דברי החוברת המתועב 'ויבינו במקרא' כי מקודם עשו הנחה מקוימת והחליטו החלטה שאנו מטפלים כאן עם אפיקורסים ומינים גמורים שמזים ראשי המשכילים לא היו כהנה לרוע, ורק אח"כ מתחילים לדייק ולעשות פילפולים היאך אפשר למצוא ולברוא אפיקורסות במי שהם חושדין בו, גם עשו הנחות שכונתם היה לעקור פירש"י לא רק להוסיף פי' הראשונים, והנחה זו אין לו שום מקום במציאות דהא אדרבה ביארו את הרש"י בביאור יפה מאד, והיאך יעלה על הדעת שהפשוטו של מקרא בא לעקרו, הלא צריך להיות שוטה להאמין זאת, שאדם הרוצה לעקור פירש"י יעשה מצידו באותו דף עצמו פי' נאה כל כך על הרש"י.

3) אולי יהיה מי שאינו אוהב את לשונו של הפשוטו של מקרא, והיה רוצה שיכתוב בלשון אחר, וכדומה שאר טענות, על זה שייך בקורת הנקרא קריטיק, אבל לא אפיקורסות והשכלה, והאמת הוא דמי שרוצה יכול למצוא אפיקורסות כאלו בכל ספר שירצה, (ולדוגמא היום ראיתי במתוק מדבש על הזוהר בראשית קסד. דר' יצחק אמר על א' שבא לנגדו דבודאי הוא יהודי, ומפרש המתוק מדבש דמן הסתם הכיר על מלבושו ואופן הליכתו שהוא יהודי, וזה מגשם מאד את ר' יצחק כי כל

א' יודע שאפילו צדיקים שבדור שלפנינו היו יכולים להכיר על צלם כל איש מהו אם הוא יהודי ואפילו אם הוא ירא שמים, והראיתי זאת להרה"צ מטאשנאד וצחק ואמר לי למחר יוציאו קול קורא להוציא את המתוק מדבש מכל בתי כנסיות).

ט) ודבר אחד ברור דצריך הבחנה והגיוון, בקורת לחוד, ואפיקורסות והשמצה בפראות לחוד, ואעתיק הרבה דוגמאות על מה יצאו המערערים בקצף גדול ואגלה את שקרותם ופחזותם, לגלות לעין כל כי לחנם התנפלו עליו המערערים בכל כוחם לטרפו ולשתות את דמו באכזריות נורא, ורוב החוברת 'ויבינו במקרא' הוא ליקוט מספרים דאסור להיות אפיקורוס וזה פשוט ואין אנו צריכים להם בכך, אך אחר כך כתבו שכל אלו המארוז"ל דאסור להיות אפיקורוס היה הכונה על הפשוטו של מקרא, לפי שהעתיק דברי הראשונים, ועל זה אכתוב ואוכיח דאדרבה הן המה הכופרים בדברי הראשונים כמלאכים שרפי קודש, שהאמינו דיש גם פשוטו של מקרא מלבד הדרש ושניהם אמת, כי למה יעלה על דעתם כי בהעתקת פשוטו של מקרא לפי דברי הראשונים יבאו לטעות דהכונה להכחיש דברי רז"ל, ואטו ברשיעי עסקינן, ובהכרח שהם בגדר זה, לכן הם חוששין שגם אחרים יבאו להכחיש ולכפור.

יופי הפירוש 'פשוטו של מקרא' להבין הדרש

י) ומחברי החומש עם פרש"י כפשוטו ופשוטו של מקרא כתבו בפירוש בהקדמתם דרש"י הוא ראש הפרשנים, ולו משפט הבכורה, ומ"מ הוסיפו בצידו של רש"י כפשוטו, גם פשוטו של מקרא, להביא דברי ראשונים בנוסף לפרש"י להרחיב הידיעות, וגם להבין פי' הפשוט בפסוק לפני שנכנסים להדרש, דכדי להבין הדרש מוכרח מקודם לידע הפשט למי שרוצה להבין היטב מה מחדש הדרש, ולא הביאו כל דברי הראשונים רק מקצתן להקל על הקורא שלא להעמיס עליו הרבה, לכן בחרו בפירושים הקלים להבין יותר לפי דעתם, וכמו בלימוד גמרא שאין לומדים כל הראשונים, וכן לא עלה על הדעת לאסור ללמוד תוס' בעבור שחולקים עם רש"י, ולהלן אות יז הבאתי ביאור וליקוט נאה שכן צריכים לעשות, ואין מי שיכול לחלוק על כל הראשונים והאחרונים רבותינו הפוסקים שכתבו כן.

ואגב, עוז והדר הוציאו לאור חומש עם פי' אוהחה"ק והשמיטו לגמרי את הרש"י ולא נשמע שום מחאה נגדם, וגם במקרא מפורש שלהם יש הרבה דברים בניגוד לפירש"י וגם דברים בדויים מעצמם, והמערערים העלימו עין לגמרי ממה שכתבו הפשוטו של מקרא להדיא ורוצים להעליל ממש ההיפוך דאדרבה כונתם היה לשלול את פירש"י ולהעדיף פירושים אחרים של ראשונים בכונות זדונית של אפיקורוסות וכו' וכו'.

עיקר הדגוש הוא פירוש רש"י ועל זה עשו ביאור יפה

יא) וכל הרואה בפנים החומש מבין מיד שכל טענת המערערים אינו אלא עלילה שפלה דאדרבה עיקר הדגוש עשו על פירש"י שהרי לא עשו פירוש מבואר רק על רש"י, ואילו דברי הראשונים הביאו רק בצידו, להורות כי זהו רק דבר נוסף מלבד פירש"י העיקרי, ורק למי שכבר שבעה נפשו מדברי רש"י וחז"ל יוכל לראות גם בשאר הראשונים, ולכן סימנו את הרש"י כפשוטו בב' קוים מצידו להדגיש שזהו פי' העיקרי, אבל לא כתבו פירוש וביאור על דברי הראשונים כיון שאינו פירוש העיקרי, ומי שירצה להבינם יעיין בפנים בדבריהם הקדושים, אבל השוטה שעשה החוברת 'ויבינו במקרא' הבין ממש ההיפוך מזה, לפי שכך רצה להבין, כדי להשמיץ ולבזות ולהוציא שם רע ולהפיץ לשון הרע ושקר ודברי חירוף וגידוף בכל העולם כולו, ולא נמנע אפילו מלבזות דברי הראשונים כמלאכים ולהשליך דבריהם ארצה שח"ו להעתיק דבריהם וח"ו ללמוד אותם.

יב) ודעת לנבון נקל ופשיטא הוא דאף על דברים שיש פירושים שונים מהראשונים, אבל עם ילדים בחדר אין לומדים רק פי' רש"י, ושום א' לא הסתפק בזה (וכמבואר בחת"ס תו"מ בשלח), ורק בעלי ויבנו במקרא חידשו חידוש גדול מרוע לבם ובלי שום יסוד וראיה, דכונת מחברי הפשוטו של מקרא היה להחליף הלימוד של רש"י עם לימוד הראשונים וזה היה כל מטרתם, וע"ז טרחו לכתוב פירוש גדול כזה, והלב יודע כי אין זה אלא שקר ולשה"ר והוצאת ש"ר, ולמה יעלה על דעתם כן, וכי הפשוטו של מקרא הוא הראשון לעשות ליקוט כזה הלא כבר יצאו לאור עשרות ספרים באופן כזה, ולדוגמא הספר שערי אהרן הנפוץ בכל מקום בלי פיקפוק ועירעור שגם הוא מביא הרבה ראשונים הנוטים מדרכו של רש"י בהרבה מקומות, וכן האוהה"ק ההעמק דבר והמלבי"ם ועוד הרבה, שחידשו פירושים במקרא משלהם מה שלא שיערו הראשונים דהרשות נתונה לכל בר ישראל על זה וכמ"ש האוהה"ק בהקדמתו, ולא עלה על דעת שום א' לערער עליהם, ומי שאומר ע"ז שהוא אפיקורסות הוא בעצמו אפיקורוס שהלא חז"ל גידרו היטב מהו אפיקורסות והוא עושה גדרים חדשים.

יג) ומחברי פשוטו כמקרא רצו להציע פירושי הראשונים בלשון קלה שוה לכל נפש שיבינו גם אותן שאין להם פנאי להעמיק, לכן לא העתיקו לשון הראשונים כהוייתן רק הענין ובלשון היותר מדובר בינינו, וכשיש ב' פירושים שאין סותרים ושניהם אמת, שילבו שתיהן יחד, וככה עשו הרבה מחברים בכל הדורות, ומחמת ריבוי המלאכה שעליהם לפעמים חסר המראה מקום המדוייק, וזהו בכלל שגיאות מי יבין ומצוי הרבה במחברים שבמהדורא שלאחריו מתקנים את מה שחסרו.

בנין בלי יסוד וגג בלא מחיצות

יד) והקנאים בחוברת הבזויה זיבינו במקרא' הקימו רעש גדול נגד הפשוטו של מקרא, ובנו בנין בלי יסוד וגג בלי מחיצות שהפשוטו של מקרא כונתו לעקור דברי רז"ל, וזה אינו אמת כי הוא מלא וגדוש מדרז"ל, ואילו היו מסתפקים בסתם ביקורת אפילו בלשון חריף מאד הייתי שותק, אבל כיון שהולכו שולל את הרבנים יראי ה' להכעיסם כי מדובר כאן מאפיקורסות נורא שירד לעולם כמו בימי רמ"ד מייסד ההשכלה, וכולם קפצו מעורם להוציא איסורים וחרמים, אבל הרואה הטענות שהציעו נגד חומש זה רואה מיד כי כולו מופרך והבל הבלים אין בה שום ממש, ודברים הפורחים באויר, והם זוחלים על קיר ישר ומביטים על כל תיבה בזכוכית המגדלת פי אלף למצוא בו אפיקורסות מה שלא היה ולא נברא, וזהו חורבן גדול ונורא, כי הדור הצעיר אינם טפשים וכשרואים על מה נרעשו הרבנים וכתבו קול קורא שלא נשמע כמוהו מימי שבתי צבי ימ"ש, נעשו כל הרבנים בעיניהם ללעג ולקלס, ושוב לא ישמעו אליהם גם בדברים שבאמת צריכים לעורר על זה, כי כל הסמכות שסמכו עליהם עד עתה נתמעט ונודלזל, לכן באתי בדברים הללו להראות שכל הרעש אינו אלא נפח גדול, ובנין בלי יסוד, וכל דברי החומש פשוטו של מקרא בקודש יסודו כי מעתיק דברי הראשונים, ומה שהם טוענים כי אסור להעתיק דברי הראשונים כדי שלא ליתן להם חשיבות נגד רש"י הרי טענה זו יש גם על עשרות ספרים אחרים שזה הרבה שנים עשו כדבר הזה, והרבה מהם הדפיסו פירושים יחד עם המקרא, ולמה לא כתבו על כל אותן המלקטים שהם אפיקורסים ואסור להחזיק את ספריהם, וגם בדברי יואל ממרן הק' מיסאטמאר מעתיק פירושים של ראשונים אחרונים שנטו מפירש"י ומבאר דבריהם, ולא עלה על הדעת לטעון על כל המלקטים דמדמביאין רק פשט זה סימן שמבטלים כל הפשטים האחרים, וכן הם מתטפשים לעשות עסק גדול משם החיבור 'פשוטו של מקרא' וטוענים שבזה מורים שרק זהו פשוטו ורש"י אינו כפשוטו, ואיני יודע הטענה הלא באמת רש"י עצמו בהרבה מקומות מפרש עפ"י דרז"ל שכל דבריהם אמת ויצב ומ"מ כותב כמה פעמים שצריך מקודם לפרש פשוטו של מקרא וגם הדרש תדרש ושניהם אמת.

וכל מי שלקח לו המשימה לפרש המקרא ברציפות בהכרח מביא פשוטו ג"כ, כי רוב פעמים המדרשו אינו מתאים בפשטות עם מה שלפניו ולאחריו, וא"א לפרש הפסוק ברציפות ובהמשך רק לפי הפשט, ואינן סותרין זה לזה כי שניהם אמת.

לחזור ולהביא למה?

(טו) ומה שטוענים שהיה לו לחזור ולהביא דברי רש"י גם בפשוטו של מקרא אף שכבר ביאור דבריו ברש"י כפשוטו, אינו אמת, כי מאן יימר שצריך לחזור ולהביאו אחר שכבר טרחו ופירשו היטב, והוא נדפס ג"כ באותו חומש עצמו דף על דף, ועוד אף אם נניח שהיה לו לעשות כן וכי נעשה אפיקורוס בזה אם לא עשה כן, והרי גם הרשב"ם וספורנו ורמב"ן וא"ע רוב פעמים לא הביאו המדרשו רק הפשט ולא הביאו את הדרש אפילו מצידו כאשר עשו בפשוטו של מקרא וכן מה שכתבו רבני לייקוואוד בקול קורא שהם מתעלמים מדברי רז"ל לגמרי אינו אמת כי מרבים להביא מרז"ל, וגם מ"ש שבכל מקום משמיטין עוה"ב ותחה"מ ושכר ועונש וכל דבר רוחני וכיו"ב גם זה אינו אמת, כי מובא כל ענינים הללו הרבה מאד בדבריהם רבו מספור וכל א' יכול להזכיר בזה בעצמו אפילו במבט חטוף בלבד, אך הני אינשי משקרי אפילו במידי דעבידי דאגלווי. (טז) והן ידוע היטב לכל מאמין שהמעשיות על האבות הקדושים המסופר בתורה הקדושה במקום שנראה כענין גשמי (כמו ויאהב יעקב את רחל, הבה אבואה אל אשתי וכו') אינו כפשוטו רק טמון בזה ענינים רוחניים וקדושים כמבואר בכל המפרשים ומדרשים (וכמ"ש במשנת אהרן ח"ג ע' קסט), ומ"מ אין זה מונע אותנו מלעבור הסדרה עם התרגום אף במקום שמפרש כפשוטו, כי צריך לידע פי' המלות לפני הדרש ואח"כ לפרש ע"ז הדרש וזהו פשוט ומובן לכל, וכיו"ב עשה בחומש בית יהודה ובצאינה וראינה שהיה נחלת ההמון בכל הדורות ושום א' לא פקפק על זה, ואדרבה המג"א אומר שהנשים וע"ה יקראו בצאינה וראינה, וכל מה שכתבו שהפירוש פשוטו של מקרא מגשם את האבות הוא שקר גמור ועלילה, (ולדוגמא בענין סיפור על האבות, עי' בריש חומש 'העמק דבר' שמביא פי' מהאור זרוע בענין מקלות של יעקב בשונה ממ"ש רש"י ואינו מביא כלל פירש"י).

אין מקרא יוצא מידי פשוטו

עשרה מקורות ברש"י

(יז) ומבואר בגמ' (שבת סג.) אין מקרא יוצא מידי פשוטו, ויש פשוטו של מקרא ויש דרש של תושבע"פ ושניהם אמת, כי התורה ניתנה בכמה אופנים ובד' חלקי פרד"ס וכולם מרועה א' ניתנו, וכ"ה בגמ' סנהדרין (לד.). עה"פ אחת דבר אלקים שתים זו שמעתי עיי"ש, ורש"י בעשרה מקומות ביאר הדבר היטב, א] (שמות ו, ט) כתב כלל גדול וז"ל לכך אני אומר יתישב המקרא על פשוטו כו' והדרשה תדרש כו' ב] וכ"כ רש"י בהקדמתו לשיר השירים, ג] ובבראשית ג, ח. ד] לג, כ ד] לז, יז. ה] ויקרא יג, ו (עי"ש ברמב"ן שכ' דהוא נגד ההלכה) ו] יג, נה. ז] כה, טו. ח] דברים כב, כו. ט] כג, כו. י] בפ' משפטים (שמות כג, ב) כ' רש"י דאף במקום שלפי רז"ל והתרגום נלמד הלכה מיוחדת מהפסוק 'אבל אני אומר לישבו על אפניו כפשוטו' הרי דאף במה שנוגע נגד ההלכה ס"ל לרש"י דמותר ליישב כפשוטו בתנאי שיודעין שההלכה הוא האמת, ואינו סותר לפשוטו שגם הפשוטו אמת, ובתהלים (קלג, ב) כתב רש"י יש בדברי תורה משל ומליצה ודברים חכמים וחידותם).

ג' מקורות ברשב"ם

וכן כתב הרשב"ם בג' מקומות, א] בשמו של רש"י בר"פ וישב שאילו היה לו פנאי היה צריך לעשות פירושים אחרים לפי הפשטות המתחדשות בכל יום עיי"ש, ב] וכ"כ בתחלת פירושו על התורה עיי"ש, ג] עוד כתב הרשב"ם (ר"פ משפטים) וזת"ד לא באתי לפרש הלכות ואגדות הנלמדין מיתור המקראות ומקצתן ימצאו בפירוש רבינו שלמה אבי אמי, ואני לפרש פשוטן של מקראות באתי.

רמב"ן ג' מקורות

א] כתב הרמב"ן (סה"מ שורש ב) אין מקרא יוצא מידי פשוטו ר"ל דיש לנו המדרשו עם הפשוטו, יסבול הכתוב את הכל ויהיו שניהם אמת, ב] וכ"כ הרמב"ן במשפט החרם שלו עה"פ כל חרם אשר יחרם (ויקרא כז, כט) אל תהיה תוהה עיניך בזה מפני שדרז"ל מקרא זה לענין אחר, שאעפ"כ אין מקרא יוצא מידי פשוטו כו' משמעות הכתוב לזה ולזה, וכ"כ בפירושו עה"ת שם דמקרא זה כולל ענינים רבים, ג] וכ"כ הרמב"ן בספר אמונה ובטחון (פ"ט) וז"ל כי אע"פ שיש שבעים פנים לתורה אין א' מהם מכחיש את הפשט ואולי הפשט הוא א' מהע' פנים, ואין לשום חכם לפרש בו פירוש שיכחיש את הפשט עיי"ש.

וכ"כ הר"י בכור שור (שמות כה, כט) דבע' פנים התורה נדרשת, וכ"כ בעקרים (מאמר א פ"ב), ובפי' מהר"י קרא (תלמיד חבר של רש"י, שמואל א א, יז. ישעיהו ה, ח) כי דאף שמצוה לשמוע דרשות חכמים אבל בלי להבין מקודם פשט הפשוט לא ישיגו לדעת דברי חכמים.

ה' מקומות באוהחה"ק

ומבואר באוהחה"ק כ' בה' מקומות דרשות ניתנה לפרש באופנים שונים, א] (שמות כא, ז) דכל שאינו נוגע לענין הלכה רק ביישוב הכתוב רשות נתונה לנו למסבר קראי באיזה אופן שיהיה חוץ מהכחשת הלכות שכולן מסיני באו להם, ב] בהקדמת ספרו כתב שלפעמים יכתוב בפשטי הכתובים בדרך משונה מדרז"ל ואינו חולק ח"ו על הראשונים אפילו כמלא נימא אלא שהרשות נתונה לדורשי התורה, רק לדבר הלכה לא ישנו, אבל הוסיף תנאי שהרשות לא ניתנה רק להכניס בפירושי הכתובים עפ"י הקדמות שקיבלנו ולא לכדות דברים חדשים אשר לא שערום נוחלי התורה, ג] (במדבר כא, יז) כל דיקדוק בתורה צריך לפרשו עפ"י דברי חז"ל וכל דבר שלא יהיה מיוסד עפ"י דברי הקדמונים אין לסמוך עליו, ד] בפ' האזינו (דברים לב, א) דבענין 'אגדה' יכולים לפרש הגם שמנגד לדבריהם 'כל שאין הניגוד בדבר הלכה' ומה גם שיש להסביל שני הדרכים בפסוק (וז"פ דכמה פנים בתורה), וצ"ל דמ"ש מנגד לדבריהם אין הכונה דמחדש דברים חדשים רק שיהיה עפ"י הקדמות שקיבלנו מהם כמבואר בהקדמתו, רק ר"ל שאינו כפירוש חז"ל בפסוק וזהו קורא מנגד לדבריהם, (אבל עדיין אינו מנגד לעצם הקבלה שקיבלנו מהם ובנוי על דבריהם במקום אחר), ה] (מצורע יד, לה) רשות נתונה לדורש פסוקים בכמה פנים משונים מדבריהם ז"ל כל שמתישבים הפסוקים על נכון כל שאין הפכיות בדרז"ל בהלכות, וכ"כ בישמח משה (וירא עה"פ ויאמר יצחק) רשות נתונה לפרש בפסוקים אף שלא כדעת רז"ל, ו] וכ"כ בפרשת ויגש (מו, ז) דמותר לעשות כן, כל שאינו מנגד לרז"ל דהיינו שלא לפרש היפוך ההלכה, (ועיי' עוד מ"ש ר"פ בהעלותך אילו הייתי שם כו').

שיטת הגר"א ה' מקורות

א] הרי בכתר ראש להגר"א (אות נח) כ' שילמדו מקרא עם המצודות ורד"ק (אף שנטו מפירש"י, ובהקדמת המצודות דפו"ר כ' שחיברו כדי שילמדו ממנו המלמדים עם התלמידים, כי בפירש"י בלבד לא נשלם החסרון של תירגום המשך

ורצף הפסוק לפי פשוטו, ו"ל הסכמות מגדולי עולם בתוכם הבנין אריאל), הרי דלא החזיק לאפיקורסות אם לומדים בדבד עם רש"י גם פירושים אחרים והרי הגר"א עצמו עשה פי' אדרת אליהו עה"ת ועל משלי ונוטה מפירש"י, ב] וכ"כ באדרת אליהו (ר"פ משפטים) דכדי להבין דרשות חז"ל מוכרח ללמוד קודם פשוטו של מקרא, כדי להבין אח"כ היאך מתהפך כחותם לפי דרוז"ל, ובדרך זה הולך ומפרש בכל פי' משפטים גם בנוגע בדבר הלכה שצריך לידע מקודם פשוטו של מקרא, ורק אח"כ יראו היאך ההלכה עוקרת המקרא, וזולת זה לא יבינו מה בא ההלכה להוסיף ולחדש, ג] וכ"כ בס' ראש הגבעה (להג"ר פנחס מפלוצק מתלמידיו החביבים של הגר"א) דבלימוד המקרא יתרכז בעיקר על פשוטו של מקרא, ורק אח"כ כשירצה ללמוד מדרש חכמים אז ילמוד המדרשו, ד] ובספר בית מקרא (מהג"ר מנשה מאיליא) כתב וז"ל ושמעתי מפה קדוש הגה"ח נ"ע מה"ר אלי' מוילנא זלה"ה שהרבה להסביר טעותי הסוברים שהדרש יפרש פשט הכתוב, ה] וכן בתולדות אדם (ח"א פ"ד) מהגר"ז מ'וואלאזין מבאר כי הפשט והדרש משולבין המה כי האמת לא יסתור את האמת אף שלעינינו נראין סותרים זה את זה, ואב א' לשניהם עיי"ש.

החת"ס היה מזהיר לתלמידיו ללמוד רמב"ן עם רש"י בכל שבוע, אף שהרמב"ן חולק הרבה פעמים על רש"י ומפרש כפשוטו באופן שונה מרוז"ל.

ועיי' בתשו' רמ"ע מפאנו סי' ג, ועיי' זוה"ק (יתרו פז). מענין זה לפרש בתורה פירושים אחרים, ועיי' צפונות ג בענין אבן עזרא שפי' לפעמים עפ"י פשטות נגד רוז"ל.

וכ' החיד"א (חיים שאל א, צח) וז"ל במידי דלא נפק"מ לדינא הרשות נתונה לומר כל אחד דעתו, חלקו אמרה נפשו. ובנועם מגדים (ר"פ ויקרא ד"ה א") כתב כל מקום שאינו נוגע לחלוק בין ומשפט על דרוז"ל אזי דברי תורה ניתנו לידרש כפטיש יפוצץ.

ובהקדמת מעשי ה' (ה. ד"ה ולכך) וז"ל כי לא היה כונתם בדרשתם שיהיה כן פשט הכתוב, כי לא יתכן לומר בפירוש פשט הכתוב מה שיהיה בו זרות כו' אבל רבותינו היתה להם קבלה אמיתית וסמכוה אקרא, ואין כונתם להוציא מקרא מידי פשוטו, ועיי' מ"ש בשכל טוב שמות יב, ט' מה שלבי רוחש איני יכול לבלום עצמי, וכ"כ מהרש"ם (ד, קכ) דבדברי אגדה שאינו מתנגד להלכה רשות לדרוש שלא כדחז"ל (וציין לאוהחה"ק ותויו"ט נזיר ה, ה). וכ"כ הרד"ק שופטים יא, לא. יב, ח. יח, ה), וכ"כ רבינו שמואל הנגיד (מבואר התלמוד ד"ה והגדה).

וזה דבר ידוע ומפורסם שרש"י ורשב"ם ובכור שור ורמב"ן אבן עזרא רד"ק רלב"ג ועוד מביאים בספריהם הרבה פירושים ע"פ פשוטו של מקרא שהם נגד פי' חז"ל אף בדברים שהוא נגד הלכה, לפי שפשוטו אצלם דעיקר הפירוש הוא קבלת חז"ל ומ"מ האמינו שיש פנים לתורה לפרש גם עפ"י פשוטו כל שאינו מכחיש ההלכה, ואצלינו פשוט דגם פירושי רבותינו הראשונים וגדולי האחרונים ברוה"ק נאמרו, וכל שאינו מאמין בזה הוא אפיקורוס כאשר ביאר הדברי חיים (תשו' ח"ב יו"ד קה) וכן עשו בכל הדורות כשלמדו החומש פירוש המלות כפשוטו ואח"כ למדו הרש"י, ומובן מעצמו דאין לפרש הפסוק באופן שהוא היפוך מדרז"ל מ"מ יש לו גם פירוש כפשוטו של מקרא מלבד הדרש, וע"ז יצאו כמה חומשים בזמנינו לפרש פירוש הפשוט בנוסף לפירוש חז"ל, (העמק דבר, מלבי"ם, שערי אהרן, מקרא מפורש, שימה בפיהם, סייעתא דשמיא, פשוטו של מקרא ועוד הרבה), ולא יצאו במלחמה על שום ספר מריבוי הספרים בענין זה רק על חומש זה ומורגש בחוש לכל למי שאינו רוצה לרמות עצמו שהעומד מאחורי כל העסק הם בעלי מסחר... שראו שזה החומש

נמכר יותר טוב מהוצאה שלהם ולכן הקימו רעש גדול והתחילו לצווח אפיקורסים עליך ישראל, אבל המעיין במאמר זה יראה מיד כי לא היו דברים מעולם לא דובים ולא יער, ולא ברעש ה', וגם הויבינו במקרא כתב בפ"ג דבדואי צריך לבאר פשוטו של מקרא מלבד הדרש ומלבד רש"י וכמ"ש הרשב"ם ר"פ וישב, אלא שזהו רק בתנאי אם יודעים דדרז"ל הוא עיקר פירוש הכתוב, אך בעלי פשוטו של מקרא אין מחזיקים כן, לכן החומש שלהם אסור, ולפי"ז כל כולו שקר הוא כי הרבה אנשים ובכללם הביד"צ מעידים דמחברי פשוטו של מקרא הם אנשים חשובים יראים ושלימים.

(יח) הרי לפניך דהמציאות של הקונטרס ויבינו במקרא אינו אלא קיבוץ גדול של דברים ריקים מלאים קש ותבן, וכמוין תדפנו רוח, טענות ותואנות פורחות באויר ועושה נפח גדול מאין ליש, ונכתב בלשון קנאי ונלהב, כדי להלהיב הלבבות של יראי ה' בקנאות מדומה ומרומה.

ומאחר שמטבע בני אדם ואפילו רבנים כשרואין דברים מרעיישים נדפס שחור ע"ג לבן מתפעלים מזה ומאמינים לכל דבריו ובפרט כשמכריזים ואומרים אפיקורסים עליך ישראל וכל האמונה הוא בסכנה, מי לא יפחד לנפשו ומי לא יתרגש, לכן ראוי להבהיר ולגלות שבחנם עשו רעש, והכניסו פחדים מדומים בכלל ישראל, וע"ז מתאים הפסוק 'תעיתי כשה אובד בקש' וכמאמר א' מהצדיקים שהמליץ על תיבת בקש בפתח תחת הק' והמשיל למעשה שהיה מגיפה בין החיות וגזר הארי שיבאו כל החיות להתוודות לפניו כדי לידע בשל מי הגיע הרעה הזאת, והגיע הדוב והתודה שפעם א' אכל ב' ילדים מחמת שהיה רעב ואמר לו הרי בשביל זה אתה דוב ולכך נבראת ואין עליך אשם ולא בעבורך בא המגיפה, וכן היה עם הזאב והנמר וכו', עד שהגיע השה הקטן כולו רועד, שפעם היה יום חורף קר ולא נתן לו בעה"ב כל היום לאכול, ולקח בעצמו קצת קש ממה שהיה תחוב במנעל הבעה"ב בלילה כשהלך לישון כדי להחזיק המנעל בדפוסו, אז קפץ הארי ואמר אהא עכשיו נודע בשל מי יצא הרעה הזו, וטרפו ואכלו, כי כן היה בכמה גדולים שהיה עליהם מריבות ורדיפות וחשדו אותם במינות ולהד"ם, וכשהגיע לאפיקורסים האמיתיים ועשו רעש כבר לא האמינו וכאותו רועה שצווח שהדוב בא על הצאן ובאו להציל וראו שרימו אותו ושוב כשבא הזאב וצווח לא האמינו ואכל את כל הצאן, וככה ממש הוא המצב עכשיו, יש היום כל מיני השחתה בעניני קדושה ואפיקורסות ועיוות דרך הלימוד בשיבות שבשביל זה נשלחים אלפי בחורים לשיבות חלשות ומתקלקלים, וחולשה גדולה בעבודת התפלה, והדור הצעיר הולך לטמיון, עד שהיה צריכים הרבנים להיות עסוק בזה כל היום, ולמעשה אין עושים כלום בזה רק מתטפלים בשטותים כאלו.

(יט) דברתי עם כמה רבנים (הן בלעיקוואוד הן בויליאמסבורג ומאנס) שחתמו לאיסור, והודו בפה מלא שלא ראו את החומש ולכל היותר ראו רק חצאי דברים ממה שהראו להם המערערים, ולא עיינו בו, רק כל א' סמך על רבנים האחרים ולא חקר ודרש בעצמו את הענין, והוא בוששה גדולה וכי זהו דרך התורה לאסור איסור ולהחרים חרמים בלי חקירה ודרישה כראוי, האם אלה הם רבניך ישראל, ובקשתי מהם שיעיינו בקונטרס הזה ולא רצו כי אין להם פנאי לזה, ואמרו שממילא אינו מעלה ולא מוריד כי הם סומכים על רבנים האחרים כסומא בארובה, ואילו אותם רבנים האחרים סומכים על רבנים הנסמכים, ובכל אופן הוא סמיכה שאין בה כדי עמידה, כי מהיאך לקחו ההיתר לדון דיני נפשות בלי לחקור ולדרוש בעצמו האם נכון הדבר הלא ריבוי החתימות מתפרש אצל סתם אנשים כריבוי דיעות ואם אינו חותם רק לפי שסומך על אחר א"כ אינו אלא איזה דיעות של יחידים.

ספר בראשית

[בראשית א,א] **בראשית ברא אלקים רש"י** כתב בתחלת לא בראשונה, אבל אונקלוס תרגם בקדמין, והרמב"ן ורבינו בחיי ורד"ק (הובאו בשערי אהרן) פירשו כפשוטו דבתחלה ברא רק שמים וארץ בלי שיהיו תולדותיהם ניכרים בהם כי היו רק בכח ולא יצאו לפועל רק כל א' ביומו, (ואף שבודאי נבראו מאש ומים כמ"ש רש"י אבל ביום ראשון לא נבראו רק שמים וארץ, ולא היו שאר הכוחות ניכרים בעולם), ובפשוטו של מקרא הביא ג"כ פשט זה בנוסף למה שכבר העתיק ופירש דברי רש"י ואין בזה שום חסרון, ובשערי אהרן הביא עוד מאוהחה"ק וגר"א עוד פירושים בתיבת בראשית שנוטין מפירש"י.

[שם] **את השמים** כו' בפשוטו של מקרא כתוב שהוא שם כללי לכל חלל הגובה אשר מעל הארץ, והכונה דאינו רק השמים שאנו רואים אלא כל הרקיעים זה למעלה מזה, דיש גבוה מעל גבוה כמבואר במדרשים ובקבלה, והעלילו המערערים דכונתם היה שאין רוחניות רק שמים גשמיים, ואיני יודע היכן ראו כן בדבריהם, והתי' הוא דבאמת לא ראו, רק הרוצה להעליל אינו צריך לדבר דברים של טעם, ודי במה שמשמין ומבייש, כי זהו הוא רוצה וזה הוא עושה, וכן כתב באדרת אליהו להגר"א דאף שרז"ל (חגיגה יב) פירשו 'אש מים' אבל זה אינו פי' הפשוט של התיבה ושמי השמים יוכיח, וכן ארז"ל שמי קודה, לכן פירש באופן אחר, ולכן כתבו בפשוטו של מקרא בפסוק ח כפימ"ש במדרש רבה והוא ג"כ מארז"ל, ולפי המערערים אסור להביא אפי' מארז"ל בנוסף לפירש"י.

[בראשית א,ב] **ורוח אלקים מרחפת בתרגום פי'** כפשוטו שהוא הרוח המנשבת, וכ"ה דעת רז"ל (חגיגה יב). שהביאו מכאן ראייה דהרוח נברא ביום ראשון, וברש"י פי' דכסא הכבוד עומד באויר, ובפשוטו של מקרא הביא ב' הפירושים, וצווחו עליו בויבינו במקרא (ר' חיים יצחק קפלן) למה הביא פי' הראשון, וכי אסור להביא פי' התרגום והגמרא, גם טענו על מה שכתבו 'רומז' לכסא הכבוד ופירשו דכונתו לומר דאינו כסא הכבוד ממש, וא"כ מכחיש דברי רש"י, וטעו המערערים בדבריו ולא הבינו מה שכל תינוק קטן מבין דכונת הפשוטו של מקרא אינו אלא שתיבות רוח אלקים מרמזו על כסא הכבוד, והטעם שכסא הכבוד נקרא רוח אלקים לפי ששם השראת השכינה וכבוד מלכותו, ואיזה עולה ואפיקורסות מצאו הטפשים הללו בזה.

וכמו כן המלבי"ם (בפסוק ז) כותב שהרמב"ם ועמו צבא רב (הרבה מפרשים) כתבו דרוח אלקים היינו יסוד האויר, והאברבנאל חולק עליו, והמלבי"ם יישב קושיותיו על הרמב"ם וחולק גם על האברבנאל ומ"מ חולק גם על הרמב"ם ויש לו פירוש משלו, וטענו המערערים היתכן שהפשוטו של מקרא מפרש כהרמב"ם, ואינו מובן וכי מחמת קושיות נדחה דברי הרמב"ם והצבא רב שעמו עד כדי כך שאסור לפרש כמותו אתמהה.

[בראשית א,ד] **וירא אלקים את האור כי טוב ויבדל אלקים בין האור ובין החשך** פירש"י שלא נכון שישמשו אור וחשך בערבוביא, ולכן הבדיל ביניהם, ועדיין קשה אם ראה אלקים את האור כי טוב א"כ יהיה כל העת אור ולא חשך כלל, וכמו שיהיה לעת"ל (ישעיה ל,כו) לכן פירשו בפשוטו של מקרא (ומקור דבריהם הוא באדרת אליהו להגר"א, וכ"כ בחומש הגרש"ר הירש הוצ' פלדהיים ע' יא) דאף שראה את האור כי טוב ראה צורך גם שיהיה חשך בעולם לכן לא ביטל את החשך רק הבדילם, והוא פי' נכון ואמיתי ואינו סותר לפירש"י שכבר פירשוהו וביארוהו, רק הוסיפו דבר נכון ואמיתי, ומהו האשם הגדול שהאשימם המערערים ע"ז.

[בראשית א,ז] את הרקיע בפשוטו של מקרא כתבו כרמב"ם ועמו צבא רב דנעשה מיסוד המים והאברבנאל והמלבי"ם חולקים עליו, ומ"מ אין הרמב"ם נדחה בשביל קושיות, ולכן תמוה מה שתמה המערערים על הפשוטו של מקרא שפירשו רקיע כרמב"ם דהיינו יסוד המים, (וכמו שכתבתי בפסוק ב).

[בראשית א,יא] עץ פרי ברש"י כפשוטו פירשו דברי רש"י שטעם העץ יהיה כטעם הפרי, ובצידו (כפשוטו של מקרא) הוסיפו כפשוטו הקרא כפי שמפרש הרמב"ן שיהיה עץ מצמיח פרי, וע"ז הרעישו המערערים, וצ"ב וכי אסור להביא דברי רמב"ן בנוסף לפירש"י. (ובפרט שפשוט הדבר שגם רש"י מודה שהעץ מצמיח פרי, אלא שמוסיף הדרש שטעם העץ דומה לפרי שהוא מצמיח, שאם אינו מצמיח פרי לאיזה טעם יהיה דומה העץ).

וכמו כן מבואר ברד"ק דקאי על אילני סרק, וכע"ז מבואר ברמב"ן באופן אחר דקאי על אילני סרק, ואף שכתב דחז"ל דרשו דלפני הקללה לא היה אילני סרק בלי פירות, מ"מ לא נמנע הרמב"ן לפרש גם לפי פשוטו של מקרא, וכן מבואר בתולדות יצחק בפסוק זה, הביאו בשערי אהרן, וא"כ למה אין הזכות לפשוטו של מקרא להביא דברי הראשונים, ומה שלא הביאו דרז"ל הלא גם רש"י לא הביאו, ופירושם אינו ליקוט ממדרשים רק ממפרשי הפשט, וכי זה אומר שאין מאמינים במדרשים ח"ו, ולמה מתאמץ המערער להאשימם ולחשדם.

[בראשית א,יד] והיו לאותות פירש"י לסימן רע כשהמאורות לוקים, וכן פירשו ברש"י כפשוטו, ובצידו (כפשוטו של מקרא) הוסיפו פי' הראשונים דלאותות היינו סימן לזמנים ידועים כי זהו פירושו לפי המשך פשוטו של מקרא מ"ש אח"כ לימים ולמועדים, וכן באבן עזרא פי' דאותות קאי על הזמנים היינו רגעים ומועדים היינו שעות עיי"ש, ובהעמק דבר פי' דאותות היינו זמן מסוים שבו יש סימן לאיזה דבר כמו ימים ומועדים, עכ"פ שניהם לא פירשו כרש"י דהוא סימן כשהמאורות לוקים, ולא משום שמכחישים את רש"י רק לפי שיש פשוטו ויש מדרשו, והמערערים רוצים לידחק דאף שהביאוהו רק בצידו אבל הכונה היה לעקור פירש"י ולקבוע פי' האחר, ולא כתב שום הוכחה לזה, ואני אומר ממש להיפוך, דממה שכתבו ביאור על רש"י ולא על האבן עזרא מבואר שאדרכה פירש"י הוא העיקרי, ואבן העזרא הוא רק פי' נוסף, ושניהם אמת כי אינו סתירה זה לזה, כמבואר בש"ס דאין מקרא יוצא מידי פשוטו.

[בראשית א,טו] והיו למאורות ברקיע השמים להאיר על הארץ, כתב המזרחי דהך והיו למאורות לא קאי על מ"ש לפני זה 'לאותות ולמועדים' דהרי זה אינו תפקידם של המאורות לשמש לזה, כי הוא ענין מתחייב מאליו מהמאורות, אבל שימוש המאורות אינו אלא להבדיל בין יום ולילה, ולהאיר, והרמב"ן מוסיף דמתחלה היה מעל לרקיע ואח"כ ירדה ברקיע עצמה וזה היה כדי להאיר על הארץ, כי לשאר השימושים היה די אפילו אינו מאיר על הארץ, וזה הוא כונת הפשוטו של מקרא במ"ש עוד זאת ישמשו המאורות לעיקר מטרתם להאיר על הארץ היינו מ"ש בפסוק זה שירדו ברקיע ממש ולא ישאר ממעל לו, עיקר המטרה בזה היה להאיר על הארץ כמבואר ברמב"ן ומזרחי. ופשוט לכל בר דעת שלכן נקראים מאורות, על שם ההארה.

[בראשית א,טז] שני המאורות הגדולים, את המאור הגדול ואת המאור הקטן, כתבו האב"ע והגר"א דמ"ש תחלה שני המאורות הגדולים, היינו ביחס לכוכבים שניהם גדולים, ושוב כתב המאור הקטן על הלבנה כלפי המאור הגדול השמש, והובא בשערי אהרן וכתב דזהו לפי הפשט אבל לפי הדרש שכ' רש"י נבראו שניהם גדולים ונתמעטה הלבנה, ונתן ד' טעמים למה הוצרך הדרש ולא די בפשוטו, ובפשוטו של מקרא פירשו היטב דברי רש"י ברש"י בפשוטו, ובצידו הוסיפו פי"א דהגר"א, ואינו יודע למה הרעישו על זה, וכי אסור להביא דברי הראשונים שמיימיהם אנו שותים ומפיהם אנו חיים, ובפרט שאינו סתירה כלל להדרש, כי שניהם אמת.

[בראשית א,כז] נעשה אדם בשערי אהרן מביא בשם הפסיקתא זוטרתא והבכור שור דאמר לשון רבים כמ"ש (יהושע כד) אלקים קדושים, כי שם אלקים נזכר כמה פעמים בלשון רבים כמזכר ברש"י עה"פ כי נגלו אליו אלקים, (עוד כתב שם טעם אחר כי האדם מושל על הכל, לכן נזכר בלשון ריבוי) גם הפשוטו של מקרא פי"א כן ויצאו עליו בחרון אף גדול בויבינו במקרא (פי"א דוגמא ב) ואינו מובן הלא מביא הפירוש של רש"י ברש"י בפשוטו ורק בצידו מוסיף עליו עוד פירוש שאר הראשונים, וכן נכון לעשות העיקר מפירש"י ומן הצד להביא פירוש האחר.

[שם] בצלמנו כדמותנו רש"י פי"א בדפוס שלנו, וביאור הדברים בשערי אהרן (בתמצית פירושי הפסוק ע' רלג אות א) בשם מהרי"ל דסקין דקאי על צורתו החיצונית שהקב"ה עשה דפוס כמו אדם והניח בו את האדמה, ואח"כ נפח בו נשמת חיים, וכ"פ המלבי"ם דבצלמינו קאי על הגוף, (וכן פירשו איזה ראשונים, ורבינו בחיי חולק דלא קאי על צורתו החיצונית עיי"ש), ומבואר בגמ' (חגיגה טז). דבג' דברים אדם דומה למלאכי השרת שיש לו קומה זקופה, ועוד מובא בספרים דקאי על הבחירה שיש לאדם יותר מלבהמה שזה נכלל ג"כ בצלמנו שלכן רודה בכל הברואים כמו שמסיק וירדו בדגת הים, וזהו מה שכתבו בפשוטו של מקרא 'דוגמא של אלקות', ומבואר היטב בתולדות אדם לשלה"ק (ובעוד כמה מקומות בספרו ובשאר ספרי הקדמונים) היאך כל צורתו החיצונית של האדם בכל אבר ובכל פרט הם דוגמא דלעילא מורה ומרמז על ענינים גבוהים באלקות, וכן מבואר בחזקוני שעשאו כאדון ושליט, וכן ביאר היטב הגרש"ר (הוצ' פלדהיים ע' לב ד"ה בצלמנו ובע' לד פסוק כז) דמ"ש בצלמינו הכונה על צורתו החיצונית (ולחנם הרעיש עליו בויבינו במקרא פי"א דוגמא ג, מחמת בערותו שלא הבין הדברים לאשורן).

[א,ל] ולכל חית הארץ אחר שהביאו פירש"י וביארוהו הביאו בפשוטו של מקרא גם פי"א הספורנו שדבריו חביבין עלינו מאד, ולחנם הרעישו עליו הכופרים בתורתן של ראשונים כמלאכים.

[א,לא] יום השישי בפשוטו של מקרא הביאו מרד"ק וחזקוני דהו' מורה על שלימות הבריאה, ורש"י הביא דרז"ל דנרמז בזה גם מ"ת, ואף דחלק הרמז שבתורה הוא ג"כ א' מחלקי התורה הניתנה מסיני ואנו מאמינים בו כמו שמאמינים בשאר חלקי התורה, מ"מ עשה לנו הפשוטו של מקרא טובה גדולה שלימד אותנו גם חלק הפשט של שאר הראשונים ואין בזה שום חסרון ולא כפי שהרעישו הכופרים בתורתן של ראשונים.

[ב,א] וכל צבאם צווחו עליו למה לא כלל בפירושו גם את הרמב"ן דנכללו בזה המלאכים, וע"כ שדוּצה להכחיש בריית המלאכים ואינו מובן וכי צריכים להביא כל המפרשים והלא ענין בריית המלאכים נתבאר בדבריהם היטב בשאר מקומות בפרשה והיאך אפשר לומר שמכחישים דבר שהם בעצמם מביאים בכמה מקומות.

[ב,ב] ויכל אלקים ביום השביעי רש"י כתב ב' פשטים א' שהיה נראה כאילו נכנס בשביעי והשני שברא מנוחה, ובפשוטו של מקרא הביא פי' הא' לפי שרצו לכתוב בשם המפרשים שבוה מתאים המשך הפסוק וישבת ביום השביעי, ר"ל דאע"פ שהיה נראה כן באמת לא עשה בו כלום, וישבת בכלול, והמערערים טענו למה לא הביא פי' האחר ולא ידעו ולא יבינו כי הביא פי' זה לפי שרצה להביא פי' הנ"ל בהמשך הקרא, וזה דוקא אחר שכבר ביאר היטב פי' הב' ברש"י בפשוטו.

[ב,ג] ויברך ויקדש הביאו פי' הרד"ק אחר שכבר פירשו היטב פירש"י ברש"י בפשוטו, וטענו עליו למה הביא את הרד"ק, אבל הרד"ק הוא אצלנו ראשון חביב מאד ואנו רוצים לידע גם את פירושו.

[ב,ה] וכל שיח השדה אחר שפירשו פירש"י ברש"י בפשוטו הביאו בפשוטו של מקרא גם פי' הרמב"ן שכבר יצא האילן עם הפירות ביום ג', אלא שלא הוסיפה לצמוח עוד פירות עד יום ו', והמערער יש לו טענות על שהביאו פי' רמב"ן (וגם דחק עצמו למצוא איזה שינוי בין לשונם ובין לשון הרמב"ן וטעה בזה), ואינו מובן הלא בכל הדורות למדו גם רמב"ן מלבד פירש"י, ומי הגיד לו שכונתם להעדיף את הרמב"ן על הרש"י.

[בראשית ב,ז] וייצר ה' אלקים מו' רש"י הביא דרז"ל דלהכי כתיב בבי' יודין לרבות היצירה לתחה"מ אבל בהעמק דבר לא הביא דרש זה, כי הוא לא מביא דרז"ל, רק פשוטו של מקרא, וסמך על מה שכבר הביאו ברש"י שנדפס בחומש שלו, וכן עשה הפשוטו של מקרא, ומה שהוסיפו דבשום מקום לא הביא הפשוטו של מקרא תחיית המתים, הוא שקר גלוי ומפורסם, ואציין לדוגמא ד' מקומות שהזכירו תחיית המתים א' [בראשית טו,ב. ב] ויקרא כ,ג. ג] במדבר כג,י. ד] במדבר כד,כא. ואם תאמר היאך יכול החי להכחיש את החי, התני' הוא דכלל זה נאמר רק לגבי אנשים ישרים, לא לגבי בעלי מחלוקת שבזדון מסלפים דברים.

וגם באדרת אליהו להגר"א לא פי' כרש"י דהב' יצירות הם תחיית המתים רק הביא דרש אחר דקאי על יצה"ר, וכי נימא דהגר"א הכחיש תחה"מ, כמ"ש המערערים על הפשוטו של מקרא מדלא הביא דברי רש"י בפשוטו של מקרא אף שכבר פירשוהו היטב ברש"י בפשוטו.

[בראשית ב,ח] אעשה לו עזר כנגדו אחר שביארו ברש"י בפשוטו דרש חז"ל לא זכה כנגדו הביאו פי' רוב מפרשי הפשט (רמב"ן רד"ק רב"ח ספורנו אור החיים כלי יקר מלבי"ם ועוד) שפירשו במקביל בשוה לו בצורת אדם, וכי לא זהו הדרך הרצוי להציע לנו את מפרשי הפשט ראשונים כמלאכים, אחר שכבר ביארו הדרש ברש"י בפשוטו, וגם בשערי אהרן הביאום, ולמה רגשו המערערים ויהגו ריק הלוחמים נגד התורה הקדושה המסורה לנו מרבתינו הראשונים.

[ב,בא] תרדמה על האדם יש ב' טעמים על התרדמה, הרד"ק מפרש שלא ירגיש הכאב, ואח"כ מביא דרז"ל המובא ברש"י שלא תתבזה בעיניו, וכן העתיקו בשערי אהרן, והמערער מתאונן על הפשוטו של מקרא שהעתיק פי' הרד"ק לפני פי' רש"י, ולמה אינו מתאונן על הרד"ק ועל שערי אהרן, ובכלל יש תמיה על תמיהתו, הלא אין כאן כלל פשוטו של מקרא, רק ב' טעמים על מעשה שהיה, ואין טעם א' יותר אמת מחבירו כי שניהם אמת, ומהיכי תיתי יעלה על דעתו של המערער דכשכותבין ב' טעמים על דבר הכונה הוא דטעם הראשון הוא העיקר, הלא אדרבה אחרון אחרון חביב, אלא שכשרוצין להשיג אין חושבין מה שכותבין, רק כותבין על העצים ועל האבנים גם בדברים שאין בהם ממש ופורחין באויר.

[בראשית ב,בה] ויהיו שניהם ערומים פירש"י לפי שלא היו יודעים דרך צניעות להבחין בין טוב לרע, כיון שלא ניתן בו יצה"ר עד אכלו מן העץ ונכנס בו יצה"ר וידע מה בין טוב לרע, וביאר בגור אריה (להלן ג,ז) דקודם אכלו מעה"ד לא היה לו השגה רק בדברים שהם טובים כמו השגת הבורא ית', אבל להשיג דברים רעים כגון שהיו ערומים מן המצוה זה לא היה יודע מתחלה, וכמ"ש במדרש דעין הדעת מוסיף דעת, וכן להשיג שיש בושות בעומד ערום זה ג"כ ידע כשאכל מעין הדעת, וכמ"ש רש"י מי הגיד שלך שיש בושות בעומד ערום, (וחולק על המזרחי דהכונה על מה שידעו שערום מן המצוה עיי"ש), וזהו המקור למ"ש בפשוטו של מקרא 'שעדיין לא קנו את הדעת השלימה והנעלה להתבייש מעצמם בלבד אף שאין אדם אחר רואה אותם', כי אף אחר שידעו שאין לעמוד כן לפני הקב"ה לא ידעו שגם מפני עצמם צריכים להתבייש לכן לא חגרו עצמם רק בדברים עם הקב"ה עיי"ש בגו"א, ולחנם התנפלו עליו בויבינו במקרא (פ"י דוגמא ג).

[בראשית ג,ה] והייתם כאלקים כ' בשערי אהרן דהכונה כאלקים 'ממש' וכפירש"י יוצרי עולמות, ולאפוקי מהתרגום (כרברביא) ומפסיקתא זוטרתא ושאר ראשונים שפירשו 'כמלאכים', וכן במקרא מלא כתב 'ממש' ועמי הארצים הללו ברצותם להשמיצו בכל האפשריות, כתבו על זה שהוא אפיקורסות (של הנחש), ואינו מובן הרי בכאן הוא הולך עם שיטת רש"י, ולמה גם בזה משמיצים אותו, ובשאר מקומות משמיצים אותו בשביל שמביא שאר ראשונים, וכאן בשביל שמביא רש"י, הרי לך כמה הפכפכנים הם, ובכלל אינו מובן כלל למה מרעישים כל כך אם אומרים שהנחש היה אפיקורוס, הלא באמת כן היה אפיקורוס, ומה בכך.

[בראשית ג,ז] ותפקחנה עיני שניהם פירש"י שנפתחו עיני שכלם אבל לא קאי על הראייה הגשמית, ובשערי אהרן מביא מכמה מפורשים שהשכליות הוא דמאחר שנכשלו בחטא ונתעבה בהם הגשמיות התבוננו שגנאי הוא להיות ערום, וכן כ' באוהחה"ק שהתחילו לראות ולהבין היאך צריך לזהר מן העבירה, וכ"כ בפשוטו של מקרא שהבינו שגנאי הוא להיות ערום, (אלא שמחמת אהבת הקיצור חיסרו ולא פירשו בביאור שגנאי הזה נולד רק לאחר החטא, והיה להם לפרש יותר, מ"מ לא בזדון ובמעל עשו כן, ושגיאות מי יבין ולעולם יש מקום לתקן).

[בראשית ג,ח] קול ה' אלקים מתהלך בתוך הגן פירשו בפשוטו של מקרא שכביכול הקב"ה היה מטייל בג"ע והיו שומעים קול הפסיעות, וטוענים המערערים שכונתם לגשם את השי"ת, ואף שכתבו כביכול ושנכתב בדרך משל (אבל לדעת

המערערים כונתם היה שלא לכתוב כביכול אלא שבטעות נכתב שם כביכול, ואף שכתבו שנכתב דרך משל המערערים קוראים בו שנכתב בדרך נמשל), ופלא שלא ראו שהתרגום יונתן כ' שהיה מטייל, וכמה מפרשים פירשו דתיבת מתהלך שייך לומר על קול, אבל הגור אריה כ' דלא קאי על הקול רק על הקב"ה ששמעוהו הולך, והיינו ששמעו קול פסיעותיו כביכול עיי"ש, ובמדרש רבה מפרש על תיבת מתהלך שהיה מקפץ והולך ולכן לא אמר הולך, הרי דגם המדרש מפרש מלשון פסיעות, (ומצינו במק"א לשון כזה פסיעותיו של הקב"ה, ועי' בפייט קול מבשר, ודיברה תורה בלשון בנ"א לשבר את האוזן כמו שכ' על הקב"ה מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות, יד ה' אוזן ה' וכו' וכן בשיר השירים).

[שם] לרוח היום כ' ברש"י ובתרגום שזה היה לפנות ערב, והרד"ק מוסיף שאז נצטנן רוח היום ונושבת, ובפשוטו של מקרא הביאו לצידו של רש"י זה הרד"ק, וביבינו במקרא (פ"א דוגמא א) הרעישו מאד על זה כאילו הרד"ק הוא אפיקורוס ואסור להביאו ח"ו.

[בראשית ג, יח] וקוץ ודרדר כו' בשערי אהרן מביא שבדפוס ראשון של רש"י מבואר הגירסא הנכונה, שמלבד מה שיצמח קטנית וירקות שזרע יצמחו עמהם גם קוץ ודרדר, ועפ"י כתבו בפשוטו של מקרא שזה הוא הקללה שיצמחו מעורב ויהיה לו טירחא גדולה לבררם, והמערער בוכה למה הם מביאים גירסא האמיתי שבכת"י, ואינו מובן וכי מה חסרון יש בזה.

[בראשית ד, כג] כי איש הרגתי לפצעי מביא בפשוטו של מקרא פי' רמב"ן בנוסף למה שכבר ביארו פירש"י ברש"י כפשוטו ואינו רואה מה חסרון מצא בזה המערער.

[בראשית ו, טו] צהר תעשה לתיבה פי' בפשוטו של מקרא שהוא דבר המאיר מלשון צהרים וציין לרד"ק וחזקוני, עוד מביא מה דמבואר ברד"ק וחזקוני שהחלון לא היה מאיר רק כשפתחו אותו אחר הגשם (ומסביר הפשוטו של מקרא לפי שהיה עשוי מעץ לא מזכוכית) ושוב כ' מ"ש הרד"ק דפשיטא שהיה נח מכין שמן לנרות (ומסבירים כי לא היה האבן טובה או החלון יכול להאיר בכל העליות ובכל החדרים), וכ"כ החזקוני דצהר הוא מלשון יצהר שמן שהיו מדליקים בו נרות, וא"א שהחלון היה מאיר שהרי לא שמשו בו המזלות, וטוענים המערערים (ויבינו במקרא פ"י דוגמא א) שהרד"ק לא כ' כן על החלון רק על האבן טובה, אבל לפירוש חלון לא היה צריך נר, ואינו יודע מנין להם דבר זה כי בפשטות משמע דקאי על שניהם, והרי החזקוני בודאי סבור כן, ואם א' מבין כן וכי נעשה בזה אפיקורוס, אין זה אלא רוע לב, (ובפשוטו של מקרא כ' די"ל האבן עצמו לא היה מאירה רק בצירוף הברקת האור הנרות נגדם, כמראה מלוטש, ובזה מיושב קושית הרד"ק על פי' זה שהיה אבן טובה מלשון 'תעשה' שבפסוק, ועצם הדבר אינו מחודש כ"כ כיון שהרד"ק הוא שכ' שהיו גם נרות, ולכן אינו מובן מה שהם כ"כ ברוגז על זה הפשט, ובבן יהוידע מגילה יב. כ"כ לגבי אבן מאירה שבסעודת אחשורוש).

[בראשית ט, יד] בענני ענן התרגום ושאר ראשונים פירשו ענן כפשוטו והביאם בפשוטו של מקרא ומענו עליו דרש"י כתב כשארצה להביא חושך ואבדן לעולם ויש שפירשו שמוציא בזה תיבת ענן מפשוטו ומפרשו מלשון חושך, אבל הרבה

מפרשים הבינו דרש"י אינו מוציא תיבת ענן מפשוטו רק שמבאר מתי יהיה זה הענן המוציא קשת, כשארצה להביא חושך ואבדון לעולם, כן מבואר בכל המפרשים שטרחו להבין מה שונה קשת זה מקשת הטבעי ע"י יערות דבש ועוד הרבה, ומ"ש רש"י כשארצה להביא אבדן לעולם היינו שאז יהיה נראה זה המין קשת בענן, ולא רצה להוציא תיבת ענן מפשוטו, אף שיש שפירשו כן אבל ודאי שגם הפשוטו הוא אמת, כי המציאות הוא שהקשת נראה בענן.

[בראשית יא,ב] ויהיה בנסעם מקדם בבראשית רבה (לח, סוף אות א וכן באות ב) פ"י שהיו נוסעים רק בצד המזרח ממקום א' למקום אחר, ולא שהלכו לצד אחר לגמרי ממזרח למערב, כן פ"י העץ יוסף (סוף אות א) וכן פירשו בפשוטו של מקרא, והמערער טוען עליו למה לא פירש הפשוטו של מקרא כהאברנאל דנסעו ממזרח למערב, ואינו מובן וכי אסור לפרש כדברי חז"ל, במקום שחולק עם האברנאל, והרי כאן אינו נוטה מפירש"י (שלא פ"י כלום בזה), ואעפ"כ מחפש עלילות על הפשוטו של מקרא, כי הדחיפה שלו להעליל אינו יודע גבול.

[בראשית יב,ד] ויהיה כבוא אברם מצרימה אחרי שכבר ביארו ברש"י בפשוטו דרש חז"ל שהטמינה בתובה לא היה צורך שיחזרו ויביאוה בפשוטו של מקרא, ואמר לי הרה"ג... בשם בעל מאזני צדק שכאן היה להם לחזור ולהביאו כיון שזה מוכרח בפשוטו של מקרא מדלא אמר כבואם וכפירש"י, אבל זה אינו דגם דיוק זה בקרא הוא מחלק הדרש, כי לפי הפשט מצינו במקומות אין מספר שאינו מזכיר רק את הראש והחשוב שכולם נטפלים אליו, וכשם שאינו מזכיר את לוט אף שבודאי לא הניחו בתובה, ככה לא מזכיר את שרה.

[בראשית יג,ז] ויהי ריב בין רועי כו' הביאו מ"ש רש"י בתחלה שלא היה המרעה מספיק, אבל הטענה הוא למה לא הביא גם מה שפירש"י אח"כ שהריב היה עבור גזל, התירוץ הוא פשוט כי כבר ביארוהו ברש"י בפשוטו ולא הוצרכו לחזור ולכפול רק מה שנוגע לפירוש הרצף של המקרא, רק זה הביאו, וכן ההעמק דבר פ"י בסתמא שהיה איזה מעשה שהביא למריבה ביניהם.

[בראשית טז,ז] אנכי ה' א אשר הוצאתיך מאור כשדים ובפשוטו של מקרא מביא מה שארז"ל שניצל בנס ממה שהשליכו אותו בכבשן, וצעקו עליו המערערים השוטים למה מביא זאת רק כאן ולא לעיל (יא,כז) כשמסופר בתורה שיצא מאור כשדים כמו שמביאו רש"י שם, וזהו סימן שרוצה להכחיש מ"ש שם רש"י שהיה נס, ואינו מובן הלא כאן מציין למ"ש לעיל יא,כז היינו למ"ש שם ברש"י בשם רז"ל הנס ההוא, הרי דאינו רוצה להכחיש הנס, ועוד אם היה רוצה להכחיש או למעט הנס למה מביאו כאן, (והראיתי מה שכתבתי כאן להגה"צ מ... שליט"א ואמר לי שעוד יעוררו עלי שכתבתי ה"א בר"ת ולא פרשתי ה' אלקיך שזהו סימן שרציתי להכחיש ח"ו).

[בראשית טז,ג] ותקח שרי אשת אברם כו' הרמב"ן כ' ונתנה בחיקו ובפשוטו של מקרא כותב נתנה לו', וחיים ירוחם גינזבורג מלייקוואוד כתב על זה שסילף דברי הרמב"ן, ואמרתיו לו בשלמא אם היה מעתיק לשון הרמב"ן וכתב לו' תחת 'חיקו' היה

לך איזה טענה אבל הרי לא כתב רק הענין ולא העתיק התיבות כלל, אבל הוא לא רצה לשמוע מה שאני אומר רק טען שהוא חולק עם הרמב"ן וזהו אפיקורסות, ובכל השיחה עמו היה ניכר ובולט שהוא יש לו רק מטרה אחת לפסול החומש בעל כרחו ובכל מחיר, והוא היה כל מנהל הענין אצל רבני לייקוואוד שכולם בטחו בו וסמכו עליו כאשר אמרו לי בפירוש, ועלובה עיסה שנחתומה מעיד עליה.

[בראשית טז,ה] חמסי עליך רש"י מפרש ב' פשטים הא' שאין אתה מתפלל עלי, הב' שדברך אתה חומס ממני (שאינו מקנא לכבודה) והפשוטו של מקרא מביא רק זה הפירוש ולא פירוש הראשון, כי כן פי' התרגום ורד"ק לפי פשוטו של מקרא, ואינו טענה כלל כמובן, דאין שום חסרון להעתיק שאר הפירושים אחר שכבר פירשו פירש"י ברש"י כפשוטו.

[בראשית יז,א] התהלך לפני והיה תמים בפשוטו של מקרא הביא דקאי על מילה והמערער י"ל טענה למה הביא מדרשו ולא פשוטו דר"ל שתהיה בשלימות, ואינו מובן בכל מקום י"ל טענות על שהביא פשוטו ולא מדרשו וכאן י"ל טענה על שהביא מדרשו, כמה הפכפכן הוא.

[בראשית יח,א] והוא ישב פתח האהל כחם היום רש"י כתב שישב שם כדי לראות אם יש עובר ושב, אבל לפי"ז צריך לפרש דמ"ש כחם היום הוא דבר בפ"ע שהקב"ה הוציא חמה מנרתיקה כדי שלא יהיה עובר ושב, וכמובן דאין זה פשוטו של מקרא, אף שהוא אמת ויציב כי כן קיבלו חז"ל, לכן הביא הפשוטו של מקרא פי' רמב"ן ופרקי דר"א שיצא לחוץ לשאוב אויר (בפירקי דר"א כתב להתקרר), וכן התרגום ורבינו בחיי מפרשים דכן הוא לפי פשוטו, והמערערים אוסרים להביא פירושיהם שמא יהיה איזה כופר שבשביל זה יחשוב שפי' רז"ל אינו אמיתי, ואטו ברשיעי עסקינן.

[בראשית יח,ט] איה שרה אשתך כתב רש"י ממארז"ל להודיע שצנועה היתה, ובחומש פשוטו של מקרא פירשו רש"י זו היטב, ואח"כ בצידו הביאו בפשוטו של מקרא גם פי' האברבנאל, ובויבינו במקרא (פ"י דוגמא ב) מרעיש מאד היתכן שהביאו את האברבנאל, וזהו ממש בזיון על האברבנאל, וכי אסור להביא דבריו בנוסף מה שהביאו פירש"י, ומלבד זה לא הבינו המערערים את כונת האברבנאל, דבאמת לא משום זה לא יצאה רק משום דצנועה היתה, אלא דהמלאכים שאלו אם שלום לה או שמא יש לה איזה מכאוב שבשביל זה אינה יוצאה, והוא השיב דלא משום איזה חולי ומכאוב אינה יוצאה רק משום שצנועה היא ואין לה סיבה מספקת לצאת, וע"י זה רמז להם שאין לה בנים שאילו היו לה בנים היתה מוכרחת לצאת לעיתים אע"פ שצנועה היא.

[בראשית יט,כה] ויהפך את הערים האל כתבו בפשוטו של מקרא כעין רעידת האדמה שבתים ואילנות נופלים, והרי לא היה רעידת אדמה רק הפיכתה מלמעלה למטה, אינו קושיא כי גם המצודות (איוב כח,ט) וגם ההעמק דבר המשילוחו לרעידת אדמה וזאת רק כדי לשבר את האוזן מה שהאדם יכול לצייר בדעתו, וכמבואר כמה פעמים בפסוקים ומארז"ל.

[בראשית כד, זין] וירץ העבד לקראתה כתבו ביתד נאמן (באנגלית) שמשמיטים בכונה הנס שעלו המים לקראתה לפי שאין מאמינים בנסים, וזהו שקר וכזב ולשון הרע שהרי כל הרואה יראה תיכף שפירשוהו היטב ברש"י כפשוטו, ואלמלי לא היו מאמינים בנסים לא היה להם לפרשו, וא"ת למה לא חזרו ופירשוהו בפשוטו של מקרא, אדרבה יאמרו נא השוטים הללו למה יחזרו ופירשוהו, וכי צריכים לחזור ולהביא את כל הרשי"ם עוה"פ הלא אז יהיה החומש עבה כפלים, וילאה הקורא לקרות בו כל כך, (והמערערים טענו דכאן היה לו להביא המדרש אף שכבר פירשוהו ברש"י כיון שהוא מונח בפשוטו של תיבת ותעל, וזה טעות כי הדרש אינו מתיבת ותעל דזה ודאי קאי על רבקה, רק כמ"ש הרמב"ן מדלא כתיב ותשאב ותמלא, וגם זה לא מוכח כ"כ דגם בהגר נאמר לשון זה כמו כאן, רק שחז"ל קבלו כן ואינו כפשוטו רק מדרש ממש שזה כבר הביא ברש"י).

[בראשית כד, כג] ושני צמידים על ידיה הרמב"ן ורד"ק וחזקוני פירשו כפשוטו שנתן על ידיה אחר ששאלה בת מי את עיי"ש, והמערערים (ויבינו במקרא פ"י דוגמא ב) הקימו צווחה למה הפשוטו של מקרא הביאם הלא רש"י פי' שהיה לפני ששאל אותה, ואינו מובן למה אסור להביא דברי שאר הראשונים ג"כ בנוסף על מה שכבר פירשו דברי רש"י ברש"י כפשוטו.

[בראשית כד, לא] ואנכי פנתי הבית אחר שכבר פירשו ברש"י כפשוטו דהכונה על ע"ז הביא את פשוטו כפירוש הספורנו שהכין להם מקום, וזה אינו סתירה עם הדרש כי שניהם אמת, שהוציא הע"ז וגם הכין ופינה להם מקום, ולמה יצטרכו לחזור ולהביא את הרש"י אחר שכבר פירשוהו וביארוהו היטב.

[בראשית כד, כט] וירץ לבן אל האיש פירש"י נתן עיניו במזון ובפשוטו של מקרא כתבו שכשראה שהוא עשיר חשב שאיש כזה ראוי שיתאכסן אצלו ולכן רץ להראות לו חבה כדי שיתידד עמו, (ועיי"ז יוכל להוציא ממנו מזון או לגזולו), והמערערים רוגנים באהליהם שרצה לשנות בזה כונת רש"י ולהד"ם אלא שמציע דברי רש"י באופן מוחשי, ואין כאן שום שינוי, ומי שאינו רוצה בהמחשת דברי רש"י אינו מחוייב ללמוד הפשוטו של מקרא.

[בראשית כד, סג] ויצא יצחק לשוח בשדה פי' רבינו בחיי דפשוטו הוא בין עצי היער מלשון שיח השדה (וכ"כ רשב"ם אב"ע ורד"ק), ומדרשו הוא מלשון תפלה, וכן העתיק בפשוטו של מקרא (אחרי שכבר הביא פירש"י וביארוהו היטב) וצווחו עליו (ויבינו במקרא פ"ט אות ב) למה לא הביא רק הדרש, ואינו מובן למה לא צווחו על רבינו בחיי, הרי לדבריהם אין דבר כזה של פשוטו של מקרא והם כופרים במארז"ל אין מקרא יוצא מידי פשוטו.

[בראשית כד, סד] ותפל מעל הגמל בפשוטו של מקרא הביאו פירש"י בחצאי ריבוע (להורות שזהו העיקר) שרק נטתה עצמה מליפול, (אחר שכבר ביארוהו ברש"י כפשוטו) ולפני זה הביאו גם פי' הרשב"ם שכ' שהיה משום צניעות דאין לאשה נאה להיות רוכבת, וכן הוא שיטת החזקוני והרד"ק שנפלה ממש מהגמל (משום בהלה), ואין שום טענה עליו למה

הביא גם פ"י ספורנו רשב"ם, וכן מוכח בילקוט שמעוני דאז נעשית מוכת עין, ובשערי אהרן הביא כל השיטות בזה באריכות, ולחנם התנפלו על הפשוטו של מקרא.

[בראשית כה,ז] יודע ציד הגאון ר' דוד שוסטל שליט"א מלעיקוואד אמר לי (כשהפצתי בו ליתן לי דוגמא למה אסר את החומש) שבפ' תולדות מפרש הפשוטו של מקרא איש ציד כפשוטו שאוהב לצוד ושזה מראה על תכונה רעה שבנפש, אבל אינו מביא פירש"י שיודע לצוד את אביו, ומעה בזה כי בפיסקא דהא אחר זה מביאו, אבל בודאי הוא לא ראה זה בעצמו רק שמע מהמגידים לו שכונתם לרעה ולא לטובה, וככה זה נראה כשרוצים למצוא רע אינם רואים את הטוב רק את מה שרוצים למצוא, והלא תרגום אונקלוס והרמב"ן ורבינו בחיי ורשב"ם מפרשים הפסוק כפשוטו שיצחק אהב אותו לפי שהאכיל אותו תמיד, וכי יש להם טענות גם על רבינו בחיי, והרי על פסוק הנני הולך למות פירש"י ע"י הבכורה ורמב"ן פ"י ע"י שמכנים עצמו לסכנה בצידת חיות, והנוב"י (תנינא יו"ד י) הביא פ"י זה ואמר דכן הוא האמת לפי שאין מקרא יוצא מידי פשוטו, וחזן מזה הלא פשוט בודאי דגם פשוטו הוא אמת שהביא ציד לאביו, רק דחז"ל גילו לנו דמלבד פ"י הפשוט פ"י שהיה מרמה את אביו, ואין הפשט והדרש סתירה כלל, (וכן הגאון ר' ישראל צבי ניומאן שליט"א אמר לי שאינו יודע לומר למה חתם, כי חתם לפי מה שהקריא לפניו האברך גינזבורג).

[בראשית כה,ח] זקן ושבע במקרא כפשוטו הביאו פ"י רמב"ן דמלבד שהיה שבע ימים היה שבע כל טובה, ומען המערער הנרגן למה לא סיימו שאברהם אבינו היה מסתפק במה שיש לו, ולא היה בבחינת יש לו מנה רוצה מאתים כמו שמסיים רמב"ן, ועל כרחך שהם רוצים לגשם את אברהם, ולדבריו היה להם להעתיק כל דברי הרמב"ן בכל מקום, וכמובן שזהו עלילה זדונית בכונה מכוונת להשפיל את המחברים בתאונות שוא ולחפש כל מה שאפשר לתת תחתם בכל מיני ערמה ותחבולה, ולמה יעלה על הדעת לחשוב שאברהם לא היה מסתפק במה שיש לו, ואם שהרמב"ן מפרשו לשבח את אברהם וללמוד ממדותיו הקדושות, אבל בפירוש קצר וליקוט להבנת הפסוק אין מקום להביאו, כי דברים הללו צריך לראות ברמב"ן בפנים ואותיות מחכימות, ואין צריך ללמוד זאת בליקוט.

[בראשית כה,ז] ויאסף אל עמיו כתבו להצטרף עם אנשי קרוביו וכל א' מבין דהכונה לעוה"ב דבקבר היאך מצטרף עם פגרים מתים, אבל המערערים טענו שרצה להכחיש כאן עוה"ב.

[בראשית כה,כט] ויזד יעקב נזיד כי באוהחה"ק לפי שראה שהועילה לגימתו של עשיו ליצחק לקח גם הוא דרך לבשל ליצחק לקרב לב אביו אליו כעשיו, ולא הביא הדרש שהיה בשביל אבילות על אברהם, ובפשוטו של מקרא כי שבישל לתבשיל היום, והיינו מ"ש באוהחה"ק בקיצור, וכתבו ביתד נאמן (באנגלית) שזהו אפיקורסות שלא הביא הדרש, וא"כ לדבריהם חלילה וחס גם האוהחה"ק הוא אפיקורסות.

[בראשית כה, ל] והוא עיף פי' הבכור שור כדרך הציידים שבאים עיפים מן השדה אחר רוב ריצה והליכה, ובפשוטו של מקרא כ' זה הפי' בצידו של פירש"י שכבר ביארו אותו, וטוענים ביתד נאמן (באנגלית) עליו למה לא הביא עוה"פ את רש"י ואינו מובן הרי כבר פירש היטב את הרש"י ברש"י כפשוטו.

[בראשית כה, לא] מכרה כיום את בכורתך לי פירש"י על העבודה בבכור, והקשה במושב זקנים דאז היה העבודה גם בפשוט ולכן פירשו באופנים שונים, בפשוטו של מקרא מעתיק דברי רבינו בחיי שהכונה על מעמד החשוב במשפחה, ולהנחיל תורת אביו ואמונתו אחריו, וא"ע ורד"ק פירשו לענין ירושה פי שנים, וכ"כ בפענח רזא ובכור שור, וע"ז שהביא הפשוטו של מקרא דעת שאר ראשונים (אחר שכבר פירש את הרש"י ברש"י כפשוטו) כתבו ביתד נאמן (באנגלית) שצריך לשרוף את החומש, וזה אומר שצריך לשרוף את הרבינו בחיי וכל שאר הראשונים שלא פירשו כרש"י, עפרא לפומייהו ותיצק צואה רותחת לתוך פיהם, והלא גם שערי אהרן הביא מקודם פי' שאר הראשונים ורק אח"כ הביא פירש"י.

[בראשית כו, ה] משמרתי מצותי חקותי ותורותי רש"י פי' כל לשון מאלו על מה קאי, ורבינו בחיי פירש באופן אחר מרש"י דכולן קאי על מצות בני נח, ושוב הביא פי' רז"ל המובא ברש"י, ובפשוטו של מקרא לא רצו להאריך לכן כתבו לעיין במפרשים על מה קאי כל סוג מאלו הסוגים, והגר"מ פיליף כ' דלא הביא את רש"י לפי שרש"י פי' תורתו על תורה שבעל פה והם רוצים להכחיש תושבע"פ, וזהו שקר ולשה"ר דהרי ברש"י כפשוטו פירשוהו היטב, וגם הפשוטו של מקרא מזכיר פעמים רבות את התושבע"פ במקומות שצריכים לכך, אך כאן בצידו לא רצה להאריך רק ציין לעי' ברש"י ובשאר ראשונים, ומה שייך להרעיש על זה, וכי אין זה רוע לב ומדות מושחתות.

[בראשית כז, מב] ויגד לרבקה כ' במקרא מלא שהודיעו לרבקה, ולא פי' מי הודיע ומובן מעצמו דהיינו כמ"ש רש"י שהיה עפ"י רוה"ק, וכל הפירוש נוסד על זה שאחר שמפרשים מלה במלה מביטים ברש"י ורואים, ואין רוצה להאריך בפירושים, רק מפרש התיבה כמו שהוא, ואח"כ לומדים הפירוש, כמו שעשו המלמדים בכל הדורות, וכן בפשוטו של מקרא אחר שכבר פירש"י ברש"י כפשוטו הוסיף להאר הענין, אבל לא הוצרך להכפיל מה שכבר פירש ברש"י כפשוטו שהיה ברוה"ק, אך הרוצה לחשוך ולהעליל מוצא כאן מקום לגבות את חובו, אבל הרוצה באמת ולא בשקר מבין מעצמו בלי שנצטרך לפרש לו, שאין כאן שום כונה להכחיש ח"ו.

[בראשית כח, יא] ויפגע במקום וילן שם כתב הר"י בכור שור כל דבר שאין אם מתכוין לו אלא ע"י מקרה אירע שבא שם קורא פגיעה, והבכור שור אינו מסביר איזה מקרה אירע ומובן לכל קוראע דהולך וסובב על מארז"ל שקפצו הלו הארץ, ולא והצרך לפרש, וכ"ש הפשוטו של מקרא אחרי שהקדימו לפרש את הרש"י ברש"י כפשוטו שקפצה לו הארץ, הוסיפו בצידו בפשוטו של מקרא את הר"י בכור שור, ומוכן לכל א' דקאי על מ"ש רש"י, דאל"ה אין לו מובן כלל איזה מקרה אירע, ומכאן תשובה כלל המערערים המעלילים שכונתם היה להשמיט את הרש"י, וזה א"א דא"כ היה להם לפרש מהו המקרה.

[בראשית מה,בז] ותחי רוח יעקב הרמב"ן וספורנו פירשו שהיתה נפשו כמו מתה וחזר וחיה, והוסיף הרמב"ן דהתרגום פי' שחזר עליו רוח נבואה, ומבאר למה הוסיף זאת בפסוק, ובפשוטו של מקרא אחר שכבר פירשו ברש"י כפשוטו דקאי על השכינה, הביאו הפירוש שהיינו לומדים לפני דרז"ל, והמערערים רצו לדייק מזה שמכחיש ברוה"ק, וקשה א"כ למה פירשוהו ברש"י כפשוטו, ודעת לנבון ניקל כי המהלך של פירוש זה הוא כמו שכתבו בהקדמה דאחר שלומדים פירש"י שהוא הפרשן העיקרי חושבים היאך היינו מפרשים הפסוק כפשוטו ומה הוסיפו חז"ל והיאך דייקו כן בפסוק כמו שביאר באמת הרמב"ן, אך הרמב"ן כתבו אחר שהביא הפשוטו, והם הקדימו לפרש דחז"ל ואח"כ הביאו הפשוטו, כדי להקדים דרז"ל.

[בראשית כז,בב] הקול קול יעקב ברמב"ן וחזקוני ורשב"ם ואוהחה"ק כולם פירשו שלא סמך על הקול לפי שהקול יכול להשתנות קצת ובפרט בתאומים, ולכן אחר שהביאו ברש"י כפשוטו הביאור על ד' רש"י שדיבר בתחנונים, הביאו בפשוטו של מקרא פי' שאר הראשונים, ומהו הטענה שלא הביא גם רש"י הרי גם האוהחה"ק ושאר הראשונים לא הזכירו כלל פירש"י, וכי רצו לעקור בזה דברי רש"י ח"ו.

[בראשית כז,בז] וירח את ריח בגדיו כו' ריח בני כריח שדה כו' פירש"י שנכנס ריח ג"ע עמו, ושוב כתב שגם הבגדים היה בהם ריח כשדה תפוחים, ואין מוכרח שגם זה היה מג"ע, אף שבספרי קודש פירשו גם זה על ענין גובה, מ"מ הביאו (לעיל טו) פי' הרד"ק שהיה עשוי מכניס בהם מיני עשבים ובשמים שיריחו ריח טוב, וי"ל דעל זה קאי מ"ש כפל הלשון 'ריח בני' קאי על ריח ג"ע שנכנס עמו, וכריח שדה קאי על מ"ש הרד"ק, והפשוטו של מקרא לא העתיק מ"ש רש"י שנכנס עמו ריח ג"ע שכבר פירשו היטב ברש"י כפשוטו.

[בראשית כז,מב] ויוגד לרבקה טוען על שלא הביאו בפירושים שהיה ברוה"ק, תשובה: לא היה צריך להביאו שכבר הביאוהו ברש"י כפשוטו, ולעצם הענין הרי האבן עזרא ורמב"ן (בפסוק מא) פירשוהו כפשוטו וכמו שנראה גם בתרגום שעשוי אמרו בפיו והיא שמעה או הוגד לה ואח"כ מביא אבן עזרא גם פירש"י ומוסיף דפירושו הראשון יותר קרוב, (ואף שפירש"י אמת הוא לא נמנע מלהביא גם פשוטו היאך היינו מפרשים לפני רש"י).

[בראשית כח,יא] ויקח מאבני המקום אחר שהביאו פירש"י וביארוהו היטב, הביאו בפשוטו של מקרא גם פירוש הזוהר חדש (פ' ויצא לה). ורשב"ם (וכ"כ העמק דבר) שלקח אבן א' מאבני המקום לעשותו כר תחת מראשותיו, וזה גם דעת התוספות. והמערערים השוטים רגנו באהליהם לומר שאם מביאים פי' הזוה"ק וראשונים נוסף למה שכבר הביאו פירש"י נעשים בזה אפיקורסים, לפי שבודאי כונתם בזה להכחיש פירש"י, למה ועל מה אינם מסבירים, כי באמת לא משנה כלום אם יש הסבר לדבריהם או לא, מאחר שעיקר התכלית הוא להשמיץ ולבזות, זהו מה שרוצים וזהו מה שעושים, ואין אדון להם לומר מה תעשה ומה תפעל.

[בראשית כט,יא] וישק יעקב לרחל הפשוטו של מקרא הביא פי' החזקוני ונועם אלימלך על הפסוק בקדושת בחיר האבות, שבאמת צריכים לבארו בזהירות גדולה, והמערערים האשימו אותו על זה, ואני אומר כל כי האי ריתחא לירתחו עליה שמביא דברי רבותינו הקדושים, וכן ראוי לעשות, והמערערים אין כונתם לשמים רק כל כונתם הוא לבזות ולהשמיץ ולהוציא שם רע, כדרכם של הריקים והפוחזים, אך פלא על הרבנים שלא ראו כי מה שכתבו 'שהיתה קריבתו וכן היה נהוג בפגישת קרובה' הוא מדברי ר' תנחומא (ב"ר ע,יב, ועי' גמ' שבת יג. בעולא), ובמקרא מפורש של עוז והדר העתיקו מדרש זה על הפסוק, ואותו לא האשימו, (ועי' תשו' רמב"ם תסו שהחרים אלו המוצאים סיפורי הקורות בדברי תורה מפשטם לפרשם בדרך דרוש).

[בראשית כט,יז] ועיני לאה רכות טען למה לא הביא פירש"י שבכתה שמא תפול לגורל עשיו, צ"ב הרי כבר פירשהו ברש"י כפשוטו, ועוד הרי טענה זו יש גם על אוהחה"ק שפירש פסוק זה כפשוטו ולא הביא כלל הדרש, והתירוץ הוא כי האוהחה"ק עשה בדיוק כמו שעושה הפשוטו של מקרא שמביא הפירוש הפשוט בנוסף לדרז"ל ולא היה כונתו לעקור דרז"ל ח"ו, וכן ההעמק דבר הביא פי' תרגום ורשב"ם שהיו נאות אבל רכות, ולא הזכיר כלל פירש"י, וכי נימא גם על הנצי"ב שרצה לעקור פירש"י.

[בראשית ל,א] ותקנא רחל באחותה העתיקו פי' אוהחה"ק שקינאה באחותה שילדה והיא לא ילדה, וטען ההמערער הנרגן שהיה להם להעתיק פירש"י ואינו מובן הלא כבר העתיקו הרש"י וביאורוה, ולמה יכפלו להעתיקו עוד, וכי אסור להם להביא גם את האוהחה"ק אין זה אלא תמיה גדולה על המערערים.

[בראשית ל,יד] דודאים הרד"ק כתב דשמע מפי ההמון כי הם מועילים להריון, והרד"ק כ' דאינו אמת, וגם הרמב"ן מסופק באמיתותו שכתב 'ואם הדבר אמת' וניחא ליה טפי לפרש שהיה בו ריח טוב ולא סגולה להריון, וכן הרלב"ג כתב יש לה סגולה 'לפי מה שסופר', ועפ"י זה כתבו בפשוטו של מקרא 'יחסו העם את הסגולה לפו"ר' והמערער י"ל טענות ע"ז היתכן להסתפק בזה, ואינו מובן כי אם רבותינו הקדושים הרמב"ן ורד"ק ורלב"ג מסופקין בזה, יש לו טענה עליהם לא על הפשוטו של מקרא, וכי אסור לו להביא דבריהם.

[בראשית ל,יז] וישמע אלקים אל לאה בפשוטו של מקרא כתב שרצתה עוד 'בנים' והרעיש הרב קפלן (בהסכמתו על ויבינו במקרא) דרש"י כ' 'שבטים' והם כתבו בנים כדי לגשם, וכל השומע יצחק לו, ויבין שהוא שטות גדול ואין כאן רק עלילה בעלמא, כי רצו לתרגם בלשון המדובר בינינו, כי גם אם כותבים שבטים צריך להסביר שהיתה כונתה לשי"ש ולא רק לפי שרצתה שהיא תהא יותר מאחיותיה, ובפרט אחר שכבר האריך לעיל בפשוטו של מקרא (פסוקים ז, ח, ט) בגודל קדושת האמהות הנביאות שכל אחת רצתה להקים שבטי-יה שהם יסוד עם ישראל, ומה הטעם לכפול הדבר בכל מקום. ולא עולה על דעת שום אדם שהיה כאן איזה כונה לסלף, רק למי שיש לו רוע לב, (והרי גם רחל אמרה הבה לי בנים, ולא אמרה שבטים, ולמה לא יערערו על רחל אמנו ג"כ, גם הרמב"ן בכל הפסוקים הללו כשמסביר למה רצתה לאה ורחל בבנים, מזכיר תיבת בנים ולא שבטים, הרי לפניך שכל מקור טענה זה אינו אלא עלילה שפילה).

[בראשית לב,ל] וישאל יעקב ויאמר הגידה נא שמך וקשה כפל הלשון שאילה ואמירה, לכן הביאו בפשוטו של מקרא פירוש החזקוני, שבדבריו מיושב היטב המשך הלשון, כי זה לא היה סתם שאלה בעלמא, רק שאלה שיצא ממנו תועלת להבא שאם תשלח שליח מאתך אדע להשלים חפצך ומביא ראייה שמצינו כן במנוח, וזה מתאים מאד עם הרמב"ן שהביאו בהמשך לזה, שענהו המלאך שלא יהיה לך שום תועלת ממני שתמצה להשלים חפצי, כי בעת צרה אין בידי להושיעך כי רק לה' היכולת, והמערער הביא רק הרישא של דבריהם כדי להוכיח שרוצים להכחיש בכח הרוחני של שם כל נברא שמורה על צורתו, מדלא הביא דברי המפרשים כן, ותמוה מאד למה לא ראה המשך דבריו שאדרבה מודה הוא שה' הוא כח היחיד שיכול להושיע לאדם, וכדי להדגיש זה האמונה הוכרח להביא מקודם את פירוש החזקוני, אבל הוא רוצה לראות דוקא אותן התיבות שיוכל להניף בו לעיני התמימים לומר ראו נא זה מצאתי דברי כפירה, והתיבות שלאחריו המורים על אמונה שלימה את זה הוא משמיט, וזה גופא מוכיח עד כמה הוא עצמו מונח בכפירה שאינו יכול לראות רק עניני כפירה ואת עניני האמונה פשוט אינו יכול לראות.

[לג,ד] וישקוהו ויבכו מלשון רבים של ויבכו מוכח שגם יעקב בכה, ואינו מבואר בפסוק למה בכה גם יעקב, והאברבנאל וההעמק דבר כתב שבכה מתוך חיבה לעשיו שנתעורר עליו לשעה זו אהבה לעשיו, אבל בפשוטו של מקרא לא רצו לכתוב כן, כי למה יתעורר אהבה ביעקב לעשיו הרשע, ואדרבה הלא הטמין את דינה מלפניו בידעו שהוא רשע, ובא ליהרג או להרוג ויצר לו על זה כמפורש בפסוק, ולכן כתב שבכה מתוך שמחה שנסתיים הענין בלי הריגות, אבל כאן הפך המערער את הקערה, ויש לו טענות למה לא כתב שבכה מתוך געגועים ואהבה לעשיו, הרי אם היה כותב כן היה לו לר' חיים צבי עליו טענות עצומות, ומזה אפשר לראות כמה שנאה וקנאה כבושה יש לו על המחבר פשוטו של מקרא, ועוד רש"י כתב שעשיו אהבו 'בכל לבו' והפשוטו של מקרא כתב זה הלשון עצמו במלים אחרות כדרך סיפור כדי שירוץ הקורא בו, וגם על זה יש לו טענות, עוד טען על מה שכתב שלא נתפיים לגמרי ע"י המנחה, דהיה לו לכתוב שלא נתפיים כלל, תמוה מהיכן יודע זאת, אדרבה מסתבר דכיון דהכין עצמו יעקב לדורון לתפלה ומלחמה, וחז"ל למדו מזה להתנהג כן לדורות ודאי היה לו איזה פעולה כל שהוא, דאל"ה לא היו לומדין מזה, ואיזה עוולה הוא לכתוב כן.

[בראשית לז,כה] נכאת וצרי ולט אחר שהביאו פירש"י ברש"י כפשוטו הביאו בפירוש המקרא פי' הנצי"ב שהיה נארו באריזות קטנות ולכן היה מקום ליוסף שם, וכל תינוק מבין דזה היה מחושב מן השמים לטובת יוסף, וטען המערער הנרגן דהיה להם לסיים דזה היה כדי שלא יצטער יוסף בהיותו דחוק כמ"ש הנצי"ב, ומדלא העתיקו זאת ש"מ דאין מאמינים דזה היה השגחה מן השמים, מכל אלו מיני ההערות יכולים לראות היאך ראשם ומחשבתם של המערערים מונח במחשבות של כפירה, שבכל דבר הם מפרשים פירושי אפיקורסות עד כדי כך שדבר שא"צ לפרש ומוכן מעצמו הם רואים בזה דברי כפירה, אך פלא גדול יש על המערערים דהא הרבה פעמים מאד בפשוטו של מקרא מובא דברי אמונה במציאות ה' ואחדותו והשגחה פרטית בהרחבה גדולה, (לדוגמא עי' אצל המכות בפ' וארא בא) ולא ראיתי שיעתיקו אפילו מקום א', והטעם הוא פשוט מאד לפי שאין רוצים שיראו הציבור, שאכן המחברים הם יראי ה' מאמינים אמיתיים ב"ג עיקרי אמונה ככל יהודי.

[בראשית לז, לה] אבל שאולה פירש"י כפשוטו לשון קבר וכן פי' הרד"ק בספר השרשים וההעמק דבר הביא רק זה הפי' כי בהרבה מקומות בתורה שנאמר לשון שאול לא יתפרש על הגיהנם, ורק אח"כ מביא רש"י המדרשו, ופלא על המערערים למה אין יוצאים נגד רש"י בחרב ובחנית על שהביא הפשוטו לפני המדרשו, ולמה טוענים רק על הפשוטו של מקרא שאחר שכבר פי' המדרשו ברש"י כפשוטו הביא הפשוטו שהוא לשון קבר, שזהו באמת פירוש של תיבת שאול ואינו סתירה כלל עם המדרשו כי שניהם אמת.

[בראשית מג, ט] וחטאתי לאבי כל הימים פירש רבינו בחיי כל ימים אשר הוא חי בעוה"ז, וכ"כ בפשוטו של מקרא וצווחו עליו למה לא פי' כרש"י לעוה"ב, ואינו מובן הלא כבר פירש"י ברש"י כפשוטו, ולמה צריך להביאו עוה"פ.

[בראשית מה, כז] ותחי רוח יעקב אביהם כתבו רמב"ן וספורנו והעמק דבר, דפירושו שנעשה שמח ועלז תחת שלפני זה היה עצב, וגם נתעלה כמת והוצרכו להחיותו בדברים שמחים ולצעוק באזנו כל דברי יוסף, ושוב הביא רמב"ן את התרגום ורש"י ששרתה עליו רוח"ק, וכ' הרמב"ן דאף שאין זה פשוטו מ"מ פירש כן לפי שזה הוא אמת, וגם מדוייק בתיבת 'רוח' המיותר, ובפשוטו של מקרא אחר שכבר ביארו פי' התרגום ורש"י ברש"י כפשוטו, הביאו גם פירוש שאר הראשונים ואינני יודע מה חסרון מצא בזה המערער הנרגן, וכי רוצה הוא לאסור עלינו ללמוד ולידע דברי הראשונים, אם הוא ממאן בכך יש לו הברירה, לא ילמוד זאת.

[בראשית מז, כז] כל הנפש הבאה לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים נפש ופרש"י הביא דרוז"ל שיוכבד השלימה בין החומות, ואילו במקרא מפורש (עוז והדר) הביאו פי' הרא"ש ושאר ראשונים דדרך התורה לנקוט מספר שלם, כמו ארבעים יכנו, תספרו חמשים יום, ולא הקימו נגדו צוחה שמכחיש דרוז"ל ורצה לעקור פירש"י, כי הדרש והפשט אינם סותרים ושניהם אמת, ואילו היה הפשוטו של מקרא מביא זה הפי', אף אחר שכבר פי' דרוז"ל ברש"י כפשוטו, בודאי היו מקימים עליו צוחה שכונתו לאפוקי פירש"י, מזה נראה בחוש שיש להם איזה חשבון פרטי עם 'הפשוטו של מקרא' ולא עם 'המקרא מפורש'.

[בראשית מז, כח] ואת יהודא שלח לפניו להורות רש"י הביא פי' התרגום שאין הכונה מלשון הוראה רק מלשון מראה מקום ולפנות לו מקום, ואח"כ הביא המדרש מלשון הוראה, וטען המערער הנרגן למה לא הביאו בפירוש המקרא גם המדרש, וצ"ב הרי במדור זה מביאין רק הכפשוטו, וסמכו על מה שכבר ביארו המדרשו ברש"י כפשוטו, וכן הביאו מהראב"ם, אך המערער הנרגן לשיטתו אזיל שעשה הנחה קדומה שרצונם לעקרו את רש"י אף שכתבו בפירוש בהקדמתם להיפוך, לכן יש לו קושיות, אבל הכלל ישראל אין מעלילים עלילות שקר על יהודים כשרים ותלמידי חכמים, לכן אין להם קושיות.

[בראשית מז, כט] אל נא תקברני במצרים פי' רש"י שאין מתי חו"ל חיים כו' וההעמק דבר לא הביא רש"י זה, וכן בפשוטו של מקרא לא הביאו כי סמכו על מה שהובא ברש"י הנדפס על הדף, ואילו ברש"י כפשוטו כתבו בפירוש שהכונה על תחיית המתים, אבל במה בפשוטו כתבו דזהו לפי שמכחיש בתחה"מ.

[בראשית מט,א] את אשר יקרא אתכם באחרית הימים וטען הגר"ש גרינבוים שליט"א דלא כתב דהכונה לימות המשיח, אמרתי לו דגם רש"י והתרגום לא כתבו כן אף דפשיטא דכן הוא, ונכלל בתיבות אחרית הימים, ולמה היה הפשוטו של מקרא צריך לפרש יותר ממה שהם פירשו, ולמה נאמר דכונה עשה כן, האם גם על רש"י ותרגום נאמר כן, (ועי' חזקוני שפי' על ד' מאות שנה של ברית בין הבתרים).

[בראשית מט,י] ולו יקחה עמים פירש"י דקאי על ביאת המשיח ובשם רבני לעיקוואוד כתבו ביתד נאמן דהפשוטו של מקרא לא פי' כן, וזה שקר גם כי במבט א' בפ' הפשוטו של מקרא תראה דאדרבה פירשוהו על ביאת המשיח בהרחבה ובביאור נאה.

[בראשית מט,יד] רבין בין המשפטים אחר שכבר פירשו היטב ברש"י כפשוטו עפ"י המשכיל לדוד היאך רובין בין המשפטים רומז על העול תורה (מה שלא פירש"י להדיא) הביאו גם פי' התרגום דקאי על ענין העשירות, וכמו שפירש הראב"ם דכיון דנחלתו באמצע בין השבטים לא בין הגבולות אינו צריך להטלטל עם בחורתו למכור במקום אחר כי הוא כמו מקום אכסניא שכולם עוברים שם וקונים ממנו, (וכמובן שזהו סיוע שיוכל ללמוד תורה בלי טירדה).

ספר שמות

[שמות א,ט] עם בני ישראל רב ועצום ממנו בפשוטו של מקרא הביא פי' המלבי"ם דחששת פרעה היה מחמת שראה שבני ישראל אין מתערבים עם הגוים ולא מתחתנים עמהם לכן חשש מהם, (וכהלשנת המן ודתיהם שונות מכל עם כו') ואינו יודע למה נתקעסו המערערים על זה, ואומרים שכונת המלבי"ם להכחיש פשטות הפסוק שהחשש היה לפי שהם עם רב, דאינו סתירה דאם היו מתערבים לא היה חושש אף אם הם עם רב, ועוד דהרי המלבי"ם עצמו כתב שעדיין לא היו אז רבים כל כך יותר משאר הגרים שבאומות עי"ש, ובכל אופן טענתם הוא על המלבי"ם לא על הפשוטו של מקרא.

[שמות ב,יד] הלהרגני אתה אומר כתב הרמב"ן דאע"פ דרז"ל פירשו שהרגו בשם המפורש קשה על זה לפי הפשט מי הגיד לרשע שמשוה הרגו, וכתב שם ב' תי', וסיים דזהו לפי מדרשו אבל על דרך הפשט כתבו המפרשים (אב"ע ורד"ק בספר השרשים שרש אמר) הך אמירה היינו מחשבה או דקאי על האמירה של למה תכה רעך, וכן עשו בפשוטו של מקרא הביאו מדרש רז"ל ברש"י כפשוטו וביארוהו היטב, ובפשוטו של מקרא הביאו מ"ש שאר הראשונים לפי פשט הפסוק, וע"פ הכלל שהציב לנו רש"י בכמה מקומות הדרש תדרש ואין מקרא יוצא מידי פשוטו ואין שום סתירה ביניהם ושניהם אמת, והמערערים רוצים בכל כוחם להפריד בין הרש"י כפשוטו ובין הפשוטו של מקרא, אבל המחברים כתבו להדיא בהקדמתם אדרבה שרש"י הוא פירושם העיקרי ובצידו נוסף פשוטו של מקרא ע"פ הראשונים.

[שמות ב,יד] אכן נודע הדבר כתב רש"י כמשמעו, ר"ל כמבואר בפסוק דמשה היה פונה לכל הצדדין לראות אם אין איש וחשב שלא יודע, אכן עכשיו רואה שנודע הדבר וכנראה לא בדק היטב, ואח"כ כתב רש"י מדרשו, שיש בהם בעלי לשה"ר, וזה פלא גדול על רש"י היאך פי' הפשוטו לפני המדרשו, וכי אין זה אפיקורסות, וצ"ל דרש"י לשיטתו הולך בכל מקום

דקודם צריך לפרש הפשוטו ורק אח"כ המדרש, ובפשוטו של מקרא הביאו הכמשמעו אחר שכבר פירשו המדרשו ברש"י כפשוטו, ולא חזרו להביא המדרשו, כיון שעיקר פירוש זה הוא על הכמשמעו, ואת המדרשו יעינו ברש"י.

[שמות ג,יד] אהי-ה אשר אהי-ה אחרי שברש"י כפשוטו כבר ביארו היטב דברי רש"י, הוסיפו בפשוטו של מקרא להביא מרז"ל במד"ר דהכונה אני נקרא לפי מעשי ולפי"ז הכל שם א' גדול וא"כ כשאמר לו אח"כ רק אהי א' ר"ל לומר השם בקיצור ולא להאריך, והמערער לא העתיק את המדרש רק הסיפא ולכן טען למה לא פירשו ברש"י דמשה אמר דיה לצרה בשעתה, הרי לפי המדרש לא שייך לכתוב כן, אך זהו דרכו מעתיק רק הסיפא ולא הרישא כדי שייראה כאילו מקשה כלום, וכאן כבר הביא מארז"ל ולא מאיזה ראשון ואעפ"כ יש לו טענות.

[שמות ד,כב] בני בכרי ישראל אחרי שהביאו פירש"י וביארוהו דבכור כאן הוא מלשון גדולה, הביאו בפשוטו של מקרא, גם פירוש החזקוני, שהוא מלשון חביבות וקירוב, ולמה כועס ע"ז המערער, וכי אינו יפה לנו לידע גם פי' שאר הראשונים, אחר שכבר למדנו רש"י, ובאמת אין סותרין זה את זה כי שניהם א' דאת מי שמחבבין אותו מגדילין, ואינו מובן למה עושה המערער עסק בדיקדוקי עניות שלו.

[שמות ד,כד] ויפגשהו ה' ויבקש המיתו ותקח צפרה צור כו' והטעם שלא מלו משה מיד כשראה המלאך כתב באבן עזרא וברבינו בחיי בשם רש"י ובבכור שור וברד"ק דמ"ש תחלה ויפגשהו ה' היינו שנעשה חולה ואחזתו רעדה ולא היה ביכלתו למול ולכן מלה אותו צפורי, אך מ"ש אחר זה ויבקש המיתו היינו מה שארז"ל שבלעו המלאך, ויש דיעה בגמ' (נדרים לב) דהמלאך רצה להרוג את הילד, עכ"פ בפשוטו של מקרא, אחרי שהביאו וביארו פירש"י ברש"י כפשוטו, הביאו גם דברי שאר הראשונים, וכתבוהו בדרך המחשה למען ירוץ הקורא בו, ועל זה כתב המערער דריח של טפשות וחילונית של הספרות של היום נודף ממנו, למה ועל מה לא כתב רק לפי שכן הוא רוצה.

[שמות ה,ט] תכבד העבודה כו' ואל ישעו בדברי שקר ולכאורה מהו השקר, לכן הביאו מהגרש"ר הירש שהם באו בטענה על פרעה שמתאכזר עליהם שיצטרכו לקשיש התבן מעתה ולא יגרע ממספר הלבנים, ופרעה אמר שזהו שקר שלא עשה כן מחמת אכזריות רק אדרבה עשה כן לטובתם להרגילים בעבודה שלא יתעצלו, והוא פירוש נאה להבין מהו הדברי 'שקר', וכן דרכם של הרשעים בכל הזמנים ליישב רשעותם דאדרבה כונתם רק לטובה, ואיזה חסרון מצא בזה המערער אם לא למלא תאותו להיות מהמתלוננים בלי שום טעם וריח, ומיישב רשעתו דאדרבה כונתו רק לטובה להציל את בני ישראל מכפירה.

[שמות ז,יא] בלהטיהם אחר שביארו היטב ברש"י כפשוטו פירש"י, הוסיפו להביא פי' אבן עזרא ומלבי"ם ועוד על ענין אחיזת עינים, ולמה בוכה המערער כל כך על זה אינו מובן.

[ז,כט] ובכה ובעמך טען המערער למה כתבו פירש"י בחצאי ריבוע, ואינו מובן דאדרבה אם היו כותבין בחצאי עיגול זה אפשר להיות משמעות שאינו עיקר, אבל כשכותבין בחצאי ריבוע מורה שזה עיקר.

[שמות ה,יב] הך את עפר הארץ והיה לכנים פירשו בפשוטו של מקרא שתלקה אדמת מצרים להיות רוחשת כלה כנים (היינו שתתהפך העפר לכנים) והיה העפר מלא כנים, והבין המערער דרך שהעפר ישאר כמו שהוא רק שיהיו כנים רוחשין בו, וזה אינו אלא הכונה שכל העפר כולו יהיה מתהפך לכנים, וכמ"ש לפני זה שלא יהיה שום מקום באדמת מצרים שלא יהיה שולט הכנים, ובכונה השמיט המערער מתוך דבריהם התיבות 'שתלקה אדמת מצרים להיות רוחשת כלה כנים' שמזה מבואר הכונה שתתהפך כלה ויהיה העפר עצמו רוחש כנים, ואפילו לפי הבנתו אינו כ"כ נורא שהרי המלב"ם בפירושו השני מפרש כך, שיהיו הכנים רוחשין בתוך העפר עיי"ש.

[שמות יב,לד] משארתם פירש"י שיירי מצה ומרור ובמקרא מפורש של עוז והדר פירשו כלי של לישת הבצק ולא הביאו כלל פירש"י רק למטה בהערה, וכאן אחזו כל המערערים בפלך השתיקה, כי רק על העירעור על פשוטו של מקרא מקבלים ממון וחיוזוק.

[שמות טו,א] אז ישיר משה פירש"י עלה בלבו שישיר, ורק אח"כ הביא המדרש דרמוז כאן תחיית המתים, ולדברי המערערים הוא אפיקורסות דמקודם הי"ל לפרש כמדרשו לפני הפשט, ובפשוטו של מקרא אחר שביאור המדרשו של תחיית המתים ברש"י כפשוטו, הביאו בפשוטו של מקרא פי' הראשון של רש"י, כי פי' זה נוסד על הפשט שלומדים לפני המדרשו וכשם שעשה רש"י, ולא היו צריכים לחזור ולהביא המדרשו אחר שכבר ביארוהו היטב ברש"י כפשוטו, אבל המערערים כתבו דמזה ראייה להכחיש בתחה"מ, וזהו טפשות גדול לומר שאדם המכחיש תחה"מ יבאר היטב ענינו כמו שעשו הם ברש"י כפשוטו.

[שמות טו,כא] ותען להם מרים בפשוטו של מקרא הביא מחזקוני שאמרה כל השירה, אף דבתורה מוזכר רק פסוק ראשון, והוסיף דכן הוא באבן עזרא שכתב שהיו מנגנות כל השירה בשעה שמושה וישראל ניגנו, ועל זה הקים הגר"מ פיליף רעש היאך אפשר לומר שניגנו הלא האנשים אסורים לשמוע בשעה שנשים מנגנים, וצ"ב הרי לא היו יכולים לשמוע כיון שגם הם ניגנו באותו זמן והנשים מן הסתם ניגנו בלחש יותר, והיו נפרדים לעצמם, ועוד הרי מביאו מאבן עזרא לראיה על ענין אחר שאמרו כל השירה לא רק פסוק א' לא להדגיש שהיו מנגנים (כאשר טעה הגר"מ פיליף ברצותו להשיג ולערער), אך בהכרח העתיק ל' אבן עזרא, ומ"ש שזה האבן עזרא הקצר אינו מוסמך שהוא מאבן עזרא, א"כ אין הטענה דוקא על פשוטו של מקרא רק גם על עוז והדר ושאר מלקטים שהעתיקו אבן עזרא הקצר, ובאמת מבואר בתרגום יונתן שזימרו הנשים לא שאמרו סתם בלי ניגון, ומובא בספרים דלכן הכו בתופים שלא ישמעו האנשים הקול שלהם, (ופלא על הגר"מ פיליף כשמעיר על הפשוטו של מקרא למה הביאו את הא"ע מעיר בלשון חריף ודוקרני, וכשמזכיר שגם עוז והדר הביאוהו אומר בלשון נקיה 'שאר' ליה מאריה' והמבין יבין).

ובכלל טעה טעות גדולה ומביכה בהבנת הנקרא, שבפשוטו של מקרא הביא את לשון האבן עזרא 'כאשר אמרו ישראל זאת השירה, כן ניגנו אותה כולה כל הנשים המנגנות'. והמערער חשב שמילת 'כאשר' פירושה באותו הזמן, אך הפירוש הנכון של מילת 'כאשר' הוא 'כמו' (כמו 'כאשר זמם לעשות לאחיו', וכן 'כאשר היתה באמנה איתו'), והכוונה היא שכמו שהאנשים ניגנו את כל השירה ולא רק את הפסוקים הראשונים כך גם הנשים ניגנו את כולה ולא רק הפסוקים שנתפרשו בהן (ואינו נכנס כלל לזמן ולמקום, ובוודאי יש לומר שהיה זה במקום מרוחק שלא שמעו האנשים).

[שמות כ, יח] ומשה נגש אל הערפל רש"י הביא ממכילתא לפני משלש מחיצות, אבל רבינו בחיי כ' דגש רק סמוך לערפל כפשטות לשון הפסוק אל הערפל, לפי שכ"כ בתרגום, וזה הביאו בפשט"מ ולא הביאו עוד הפעם את רש"י אחר שכבר פירשוהו.

[שמות כג, ב] הנה אנכי שולח מלאך לפניך רש"י לא מפרש מהו הכונה במלאך, באוהחה"ק ובבכור שור וברא"ש ובחזקוני פירשו שאינו מלאך מסויים אלא השראת השכינה או דקאי על יהושע שהכניסם ישראל לארץ, והחזקוני הביא ראיה לזה דהא לא אמר לשלוח מלאך עד שעשו העגל (להלן לג, ב) ובפשוטו של מקרא הביאו דעת המפרשים דקאי על השראת השכינה, וביבנו במקרא פ"י הרעיש עליהם מאד ולפי דעתו כל הראשונים הנ"ל המה מורידים את הפסוק מקדושתה ויש בהם מינות עפ"ל.

ספר ויקרא

[ויקרא כד, י] בפסוקי המגדף כאן לא היה להם מה להתעלל דהרי פי" הכל כרש"י, אבל כיון שהרשעות שלהם דוחפם למצוא עלילות לכן האריכו בויבנו במקרא למה לא הביא כל לשון רש"י, ולכל העירעורים שלהם יש יסוד גדול א' והוא כך: אנו רוצים למצוא חסרונות בחומש זה, ואם אין מוצאים אז ממצאים.

[ויקרא כו, ג] אם בחקתי כתב בפשוטו של מקרא שתתנהגו לפי חוקי 'התורה' וכן פי" התרגום וספורנו וזהו בנוסף למה שדרשו בתו"כ והובא ברש"י דקאי על עמלות התורה, ושניהם אמת הדרש והפשט, וכתבו המערערים (ויבנו במקרא פי"א דוגמא ו) דכיון שהביאו פי" התרגום כונתו לעקור קדושת התורה, ולומר דמיירי כאן מחוקים יבשים כמו חוקים שבכל מדינה ומדינה, ואינו מובן הלא כתבו בפירוש חוקי 'התורה' שניתן לנו מסיני, לא חוקי מדינה שנעשה ע"י בני אדם, ולמה אין אנו זכאים לידע פירוש פשוטו של מקרא כדי להבין אחר כך מה מוסיף הדרש ומהו החידוש בהתורת כהנים יותר ממה שלומדים כפי פשוטו לפני הדרש, וכמו שכתבו שאר הראשונים, והרי פירוש האחר כבר הביאו ברש"י וביארוהו היטב רק הוסיפו לזה פי" התרגום ומה חסרון יש בכך.

ספר במדבר

[במדבר טז, ז] וירדו חיים שאלה רש"י הביא מדברי רז"ל דהיינו פה הארץ, וכ"כ בהעמק דבר דהיינו פי" תהום ובטן הארץ, ורז"ל סנהדרין (ק). פירשו על הגיהנם, וצ"ע למה לא הביאו דרז"ל, וצ"ל דס"ל לרש"י כמ"ש בכל מקום דהדרש תדרש, אבל מקודם צריך לפרש פשוטו של מקרא, אמנם להלן (כו, יא) הביא רש"י בדרך אגב שמקום נתבצר להם בגיהנם,

ובפשוטו של מקרא כאן הביאו כפרש"י והעמק דבר, ולא הוסיפו את דרו"ל כמו שלא הוסיפו רש"י והעמ"ד, אבל המערערים י"ל טענה גם על זה.

[במדבר טז, כט, לא, לג] בפשוטו של מקרא פירשו היטב גודל הנס במעשה קרח שהיה שלא כדרך הטבע (דלא כמהערערים שמרעיישים שאין מודים בשום דבר שהוא למעלה מן הטבע) והעתיקו כל לשון המלבי"ם בזה בעניני אמונה באופן חזק, אבל המערערים מעלימים עין מכל זה, ורק מחטטים היאך אפשר למצוא גם שם שלא הביא איזה תיבה ומעילים שבכונה לא הביאו, וכל כונתם רק כדי לערער.

[במדבר כו, יא] ובני קרח לא מתו פרש"י נתבצר להם מקום בגיהנם, ובבאר מים חיים מפרש בפי"א דמקום המשפט מכונה גיהנם בלשון המושאל, ומובא ברש"י בפשוטו, אבל הם כתבו שלא נמצא שם, והעתיקו לשון הבאמ"ח ועינים להם ולא יראו, כי אכן כתבו, ובהכרח שאין מבינים לשה"ק, כי אילו ידעו היאך העתיקו לשונו המורה בפירוש כמ"ש ברש"י בפשוטו. [במדבר כז, יא] ויך את הסלע במטהו פעמים מביא פי"רשב"ם כי משה טעה וחשב כי צורת הדיבור אל הסלע הוא ע"י הכאה, וטענו עליו (ויבינו במקרא פי"א דוגמא ז) דרש"י כתב כי הטעות היה לפי שדבר בטעות אל סלע אחר, ולא נתן מים, ולכן חשבו שצריך להכות, ואינו מובן וכי אסור להביא גם פי"רשב"ם, ועוד קושיא מעיקרא ליתא כי אין הרשב"ם סתירה עם רש"י, כי שניהם יתכנו דכיון שדיבר מקודם אל סלע אחר ולא נתן מימיו לכן חשב כי הציווי היה להכות ושזהו צורת הדיבור אל הסלע.

עוד כתבו (שם) שחוצפה הוא לפרש את החטא של מי מריבה ולומר שמשה שגה, ובזה מזלזלים במשה רבינו רח"ל ועושים מזה רעש גדול, ואינו מובן הלא רז"ל וכל הראשונים אומרים ששגה משה בזה, ועוד הרי השערי אהרן עשה קונטרס שלם 'מי מריבה' ובו ביאר באריכות גדול מכל המפרשים כל צדדי החטא, וכי למה לא יצאו ברעש גדול כנגדו, גם שאר הטענות על מה שכ' בפשוטו של מקרא הלא כל דבריו לקוחים מהראשונים כמבואר להמעייין בשערי אהרן. עוד טענו (שם) על מה שהביא פירש"י דלכן לא יצאו המים רק בהכאה שניה לפי שהיה נגד ציווי ה', וטענו דכיון שהביא מתחלה פי"רשב"ם לא היה לו לערב הדברים ולהביא גם פירש"י, ואינו מובן הלא אין הדברים סותרים זה את זה ושניהם אמת.

[במדבר כה, ה] פתורה פירשו כתרגום ופי"ב דרש"י, דהוא שם מקום, כיון שזה מוכרח להמשך הפסוק 'אשר על הנהר', דקאי על המקום שעיר פתור שוכן בקרבתו, וכשמפרשים הפסוק ברצף ובהמשך צ"ל בפשוטו, ואילו המדרשו כבר פירשוהו ברש"י, ואין שום הגיון שיביאוהו עוה"פ כשאין זה נכנס בפשוטו של מקרא, ולא שייך שם, וזה פשוט.

ספר דברים

[דברים ז, י] ומשלם לשנאיו על פניו להאבידו בפשוטו של מקרא ביארו שזה קאי על עולם הבא, והם מכחישים שלא הביאו.

[דברים יא, כא] לתת להם כימי השמים על הארץ, בהעמק דבר פירש פסוק זה על יושבי הארץ שיאריכו ימים עליה, וברש"י בפשוטו הוסיפו לבאר לפי דרו"ל המובא ברש"י על ענין תחא"מ, ובפשוטו של מקרא הוסיפו ע"ז דרו"ל (ברכות ח.) על הארכת ימים ליושבי הארץ, וע"ז טענו המערערים דהביאו דרו"ל כדי להכחיש בתחא"מ, ואינו מובן וכי גם חז"ל כשפירשו

כן זה הפסוק היה כונתם להכחיש בתחה"מ, ולמה אסור להביא דבריהם בנוסף על מה שכבר פירשו על ענין תחה"מ, ולמה לא טענו כן על ההעמק דבר.

[דברים יב, כא] וזכתת כו' כאשר צויתך פירש"י דקאי על דיני שחיטה בחולין, ופירשוה ברש"י כפשוטו וחזרו והביאוהו במקרא מלא, אבל להגר"מ פיליף לא די בזה וטוען למה לא הביאוה פעם ג' בפשוטו של מקרא ועבור חטא זה החליט שבכונה השמיטה כדי להכחיש בתושבע"פ, וכי אין די בזה להראות היאך המערערים מתאמצים להחתים את המחברים לאפיקורסים גם בדברים שאין בהם שום הגיון שכלי, ואפילו תינוק בן יומו היה צריך להתבייש מלכתוב שטותים כאלו.

[דברים לג, ב] אש דת למו כ' במקרא מלא 'תורה המשולה לאש' והוא לשון הספרי, וצווחו עליו (ויבינו במקרא פ"ז אות ב) למה לא כ' כרש"י שניתנה מאש, ואינו מובן וכי אסור לפרש כספרי בנוסף למה שכבר פירש כרש"י.

[דברים לג, ו] יחי ראובן ואל ימות ופי' רש"י ואל ימות לעוה"ב, ובפשוטו של מקרא לא חזר והביא פירש"י רק פירוש של שאר מפרשים דר"ל שלא ימות בכיבוש הארץ, ומזה רצה ר' שמעיה גרינבוים לדייק דהכונה להכחיש רח"ל בעוה"ב ואמרת ל' דא"כ היאך הביאו בפירוש רש"י ולא מחקו, ולא ענה על זה כלום, ושמעתי הרבה שיעורי חומש רש"י מר' שמעיה שליט"א, והרבה פעמים בתוך החומש נוטה לגמרי מפירש"י ומפרש כשאר הראשונים, ורק אח"כ לומד רש"י, וכמה אנשים שהשתתפו בשיעוריו שאלו אותו על זה וענה דאין מקרא יוצא מידי פשוטו, וקודם צריך להבין הפי' הפשוט ואח"כ ללמוד רש"י עפ"י ביאורו ומדרשו, וכן הרה"ג ר' בנציון פלדמאן שליט"א בשיעוריו לפעמים אומר מספרים אחרים שלא כרש"י, ובחומש של עוז והדר במקרא מפורש ג"כ מפרשים הרבה דלא כרש"י ולא נשמע עליהם קול פה ומצפצף.

[דברים לד, ב] עד הים האחרון פירש"י והתרגום ארץ המערב, ובפשוטו של מקרא ביארו למה נקרא ארץ המערב האחרון לפי שהוא מאחורי א", וטענו המערערים למה לא הביאו פי' הב' דרש"י דר"ל עד תחה"מ, וצ"ב הרי כבר פירשוהו ברש"י כפשוטו, ועוד הלא גם פי' הראשון לא הביאו ורק מפרשים למה נקרא 'האחרון', אבל פלא על ההעמק דבר שהביא פי' הראשון ולא השני וכי נימא ח"ו דהנצי"ב מכחיש בתחה"מ, וצ"ל דסמך על מה שכבר הובא ברש"י.

החומש פשוטו של מקרא יש לו הסכמת הרמב"ן

(א) כתב הרמב"ן (פ' נח פרק ח פסוק ד) דרש"י עצמו הרשה לפרש הפסוקים כפשוטו אחרי המדרש והאגדה, (ר"ל מלבד המדרש והאגדה), ולכן מפרש הרמב"ן המקראות כפשוטן (וכמ"ש בהקדמתו), ובדרך זה הלכו מחברי הראשונים והאחרונים, ולכן העתיקו מחברי הפשוטו של מקרא מדברי שאר הראשונים והאחרונים נוסף על הביאור שפירשו דברי רש"י.

הסכמת גדולי ליטא על החומש פשוטו של מקרא

ב) בדרכה של תורה (פ"א אות ה) מביא תקנות גדולי ליטא בשנת תרס"ב שלא ילמדו עם הילדים רק רש"י ורמב"ן ושאר מפרשים שלא נטו לומר ההיפוך מדרז"ל (היינו שלא הכחישו לומר דוהיה לאות על ידך היינו ליתן התפלין על כף היד וכל כיו"ב), וזהו בדיוק מה שעשו מחברי פשוטו של מקרא, וביבינו במקרא (פ"ד) העתיקו כל זה ושוטה אינו מרגיש כי הוא נגד מה שהם מרעישים, דהרי כתבו להדיא דמותר ללמוד עם ילדים שאר פירושים מלבד פירש"י כל זמן שאינם מכחישים פי' רז"ל לומר שאינו אמת.

פירוש העם-הארצי והודוני של השוטים על תיבות 'מקרא מלא' וכפשוטו'

ג) בויבינו במקרא (פ"ז אות ה) כתבו נגד התואר 'מקרא מלא', דמשמע שנתמלא הפסוק, ואין בה עוד פירוש, ומכחישים בזה כל שאר הפירושים, וכמובן דזהו עם-הארצות גדולה, דאין הכונה שנתמלא רק דממלאים התיבות במלות ביניים שנוהגים לפרש בסתמא כשלומדים הפסוק, כדי להסביר פשוטו לפני שנכנסים לדרש, אבל ח"ו לומר שזהו רק פי' היחידי. ד) וכן העירו טפשים הללו (ויבינו במקרא פ"ה אות ד וכן במכתב המערער בהקדמתו) שהשם רש"י 'כפשוטו' וכן מקרא 'כפשוטו' מורה שאין פירוש אחר רק מה שכתבו הם ובחרו בו, ובאו להוציא משאר הפירושים, ולפי שטותם נמצא דגם ה'העמק דבר' הוא כפירה כי מורה שזהו העמקות היותר שייך, ויותר לא שייך עמקות בתורה הקדושה, וכן השם 'אור' החיים פירושו שאר הפירושים הם חושך ולא אור, וכן לבוש 'האורה' פירושו שרק זה הוא אור וכן הפי' דבק 'טוב' פירושו שאר הפירושים אינם טובים וכו' וכו', ואינו מובן היאך עולה על דעתם שום אדם דאם עושים ליקוט ואומר שהוא על דרך הפשט, זה נקרא שאין פשט אחרת רק מה שלקט הוא, מהיכי תיתי לחשוב כן ולחשוך בכשרים, וכי אפשר לאדם א' ללקט הכל, הלא אז ילאה הקורא בהאריכות, וכמו שבאמת יש להרבה בני אדם קשויים ללמוד בשביל זה בשערי אהרן אף שגם הוא לא ליקט הכל דמ"מ אריכות גדול הוא ואינו שוה לכל נפש.

לימוד יבש

ה) בויבינו במקרא (פ"ח אות ב) מערערים השוטים שהפשוטו של מקרא מביא כמה דרז"ל בלי להביא כל דבריהם היינו אופן הלימוד מהפסוק, טענה זו יש גם על רש"י שהביא מדרז"ל בלי לפרש האופן היאך שלימדו אותה מהפסוק, וגם מקצר מחלק המוסר שנתבאר במדרש היוצא מזה הדרש, וכן יש טענה זו על כל המלקטים בכל הדורות שהציעו לנו רק מקצת מדבריהם בפנים, ואין זה טענה כלל כי כל הרוצה לשבוע נפשו מדבריהם ז"ל יביט בפנים, וטובה גדולה עשו לנו המלקטים להעיר לנו על ענין זה למי שאין לו פנאי לחפש בספרים המרובים ואינו יודע היכן לחפש, ובכל אופן זהו כבר דבר הנוהג בכל העולם מדור דורות והיאך אפשר להוציא עכשיו טענה על זה.

קושיא מעיקרא ליתא

ו) הג"ר אשר קאלמאנאוויץ (בהסכמתו על ויבינו במקרא וכ"כ שאר המסכימים) כותב שקר גלוי ומפורסם וז"ל איך יבאו אנשי הדור הזה לקבוע מהו פשוטו של מקרא עפ"י דעתם הפשוטה כו', וכל קושיתו מעיקרא ליתא כי הוא טעות ושקר, כי לא קבעו מדעתם, רק הציעו לפנינו דברי הראשונים, ולא קבעוהו רק אחר שפירשו וביארו היטב פירש"י הוסיפו גם

פירושים שונים משאר ראשונים ושרפי מעלה שדבריהם חביבים עלינו עד מאד, והם א' משבעים פנים לתורה, כמבואר באמונה ובטחון (לרמב"ן ריש פ"ט) וכתב דאף דלפי פשוטו צריך לפעמים לומר שהוא כאילו חסר תיבה או שתים שצריך לפרשו, מ"מ אין להכחישו, ופלא היאך אנשים המוכתרים בתואר ראש ישיבה יבזו ויקילו ראש בפירושי שאר הראשונים, וכן אינו מובן הטענה של איזה מערערים למה הפשוטו של מקרא אינו מביא עניני ההלכה שברש"י, הלא פירוש הזה לא נוסד כלל במטרה לקבץ עניני ההלכה.

משנת אהרן

ז) והגאון ר' דוד שוסטל שליט"א אמר לי (וכ"כ הגאון ר' מלכיאל קאטלער בקול קורא) שהגאון ר' אהרן קאטלער (משנת אהרן ג,קסט) ביאר היטב דאסור לפרש פשוטו של מקרא, ועיינתי שם וראיתי שטעה בדבריו, כי בודאי גם הוא מודה דצריך לפרש פירוש המלות והמשך הדברים לפי פשוטו, רק מזהיר דגם הפשוטו של מקרא צריך שלא יהיה בניגוד לדרז"ל, וזה פשוט דצריך לידע דאף דאין מקרא יוצא מידי פשוטו, מ"מ דרשות חז"ל הם אמיתיות, ופשוט שגם דברי הראשונים הם בכלל רז"ל, והפשוטו של מקרא לא הביאו רק מה שכתבו הראשונים וגדולי האחרונים, והנה לפי הבנת הגאון ר' דוד ור' מלכיאל יוצא דההעמק דבר והמלבי"ם והשערי אהרן והסייעתא דשמיא, כולם עשו איסור גדול וצריך לחתום קול קורא גם נגדם ולומר שהם כופרים בתחיית המתים ובביאת המשיח.

אם כבר משתמשים במשנת אהרן למה בוחרים מדבריו רק את מה שרוצים

ח) אך דבר א' יש להעיר כיון שהעתיקו הראשי ישיבות ממשנת אהרן (ג,קסט) אודות פשוטו של מקרא יש להביא ג"כ מה שמובא מהג"ר אהרן בעשרות מקורות שהיה צווח על דרך הלימוד המשונה שלומדים היום בישיבות שזה אינו תורה כלל ואדרבה הוא עקירת כל התורה וכל דרך המסורה שקיבלנו מאבותינו ורבותינו עד הר סיני, וצריך למחות על זה הרבה יותר מעל כל דבר שבעולם, דהלא זהו הכפירה והאפיקורסות היותר גדולה לשנות צורת כל התורה, וכבר הביא חורבן גדול שרבבות בחורים עזבו הגמרא בשביל זה, והרבה מהם יצאו לתרבות רעה וכמ"ש הגאון האבי עזרי"ל בקונטרס 'דרך הלימוד'.

ואחר כל זה יתמה הקורא אם בשעה שעל פירצות גדולות בדת המחריבים את הכלל ישראל אין כותבים אפילו א' מאלף בחריפות כזה, ודוקא על דבר זה שכל העירעור בטעות יסודו כותבים בחריפות גדול כ"כ, וזה גורם שיזלזלו מאד בכבוד הרבנות ולא ישמעו עוד לדבריהם, ואלו האברכים המסיתים את הרבנים בלחץ נורא אשמים בכל החילול השם שיוצא מזה, ובביטול כח הרבנות שלא יוכלו עוד להשפיע על העם.

סוף דבר אין שום צד סברא שהמערערים והמתלוננים ירימו ידים, הם ירוצו ולא ייעפו ולא יישב יומם ולילה לא מבעיא אצל כל רב וצורב שדבר קל הוא אצלו ליתן חתימה להרוג אנשים בחץ לשונו, רק אפילו אצל רבנים תלמידי חכמים יראי ה' יש להם להמערערים המסיתים תחבולות היאך ליכנס ולחטט לתוך לבבו בדברים מרגישים, ומעמידים תמונה כזה שנראה בולט בחוש לעינים שמרחפת סכנה נוראה של אפיקורסות העומד וכובש לבות בני ישראל, והתמימי לב נרגשים בהתלהבות ובהתלהטות נגד הסכנה הנוראה של זחילת אפיקורסות לתוך לבות בני ישראל ע"י חומש זה, (כאשר

הגידו לי הרבנים שהטעראר בזה כ"כ גדול עד שבילית ברירה נותנים החתימה שלהם ואומרים עשה בזה מה שתרצה), לכן אין המטרה במאמר זה להעמידם על האמת כי אינם רוצים בה וממאסים בה, כל המטרה הוא רק לעצמינו ולמי שרוצה לידע המציאות כמו שהוא, ואינו נמשך אחר רוח השוק והליצים, והאמת יקר מאד אצלנו לא משום שיש לנו בזה איזה ריווח ממון או כבוד ואין אנו מכירים כלל מכון הוצאת החומש ומחבריה, רק לעצמי ולבני גילי כתבתי בירור האמת שלא להסחב אחרי מקימי רעש בכל דבר סכלי ואילי, ובזה גורמים להוריד קרן היהדות כולה, כי כשיהיה באמת מה להרעיש כבר אין שומעים, כי המון עם חושבים שהחותמים הם נבערים מדעת ח"ו, חותמים על קול קוראים בלי שום בירור ובלי שיראו את נוסח הקול קורא, אין נוקפים אפילו אצבע קטנה להתקשר עם המחברים ולשמוע מה בפיהם, האם אין זה עוולה נוראה הצועקת עד לב השמים.

ודבר א' הוא ברור כשמש בצהרים דאותם שהסיתו את הרבנים לחתום על פאשקעוויל כזה שנכתב בה שקרים וזיופים גסים בחריפות כזה שלא נשמע מעולם, (בו בשעה שהם עומדים מן הצד בכל פירצה ואין נותנים אצבעם במים קרים להציל את רבבות בני ישראל ההולכים לטמיון יום יום), בלי חקירה ודרישה רק לפי שסמכו על המסיתים אותם, או אולי במבט חטוף בחומש בלי לישוב על המדוכה בעיון רב כמה ימים, מסיתים כאלו ראוי לחתום עליהם קול קורא כזה ממש, כי בודאי אינם מאמינים בתורה הקדושה שאסרה לבייש אנשים יקרים ולקברם חיים בקלות כזה, ועברו בזה כמה לאוין מפורשים, וצריכים לחוש שישלמו על זה מחיר יקר.

מאמר החלומות שוא ידברו

קראתי הקונטרס של ר' מאיר לייב דאווידאוויטש נ"י והוא באחת ומי ישיבנו שהחומש פשוטו של מקרא כונתו לעקור ולעקוף פירש"י, אף דהמחברים כתבו בהקדמתם ממש ההיפוך מזה, דהעיקר הוא פירש"י, אבל הוא יש לו ששה ראיות שאינו כן, ואדרבה כונתם היה לעקור פירש"י, ואף שהדפיסו את פירש"י עם ביאור ובקוים מסומנים להורות שזהו העיקר, אבל כל זה אינו די שהיה להם לחזור ולהעתיק פירש"י עוה"פ בפשוטו של מקרא, ורק כמו שהמערער הנרגן וסיעתו חושבין זהו האמת, ואצטט הראיות שלו כל א' ותשובתו בצידו להראות שכל הוכחותיו הם כאבק פורח וכחלום יעוף, ואין המטרה בזה להניאו או להניא שאר המערערים מדעתם, כי אין בדעתם לחזור בהם בכל מחיר שהוא, ומי יאמר להם מה תעשה ומה תפעל, הם יתאמצו לעולם להוכיח שכונת החומש היה לעקור ולהרוס להרשיע ולהזיד, אבל אני כותב רק למבקשי האמת שעדיין רוצים לידע את המציאות כמו שהוא, ולא להסחב אחר רוב פיטפוטיהם וביבלוליהם, ולהסכים על חלומותיהם ודמיונות כוזבים, רק להראות שהחלומות שוא ידברו:

א] מדלא הביאו הרבה פירושים על כל דבר, רק פירוש א' סימן הוא שאינו כדי להביא משאר ראשונים בנוסף לפירש"י, רק לעשות פירוש זה עיקר: וזהו שטות גדול כי אדרבה רצו להקל על הקורא ולפרש כל הפרשה ברציפות למען ירוץ הקורא בו, כי בדרך כלל רש"י אינו מפרש כל המקרא רק איזה ענינים, לכן הביאו רק פירוש היותר שוה לכל נפש לדעתם, כדי שיתפרש כל הפסוק בהמשך א' להבין הענין, אבל לעקור פירש"י מאן דכר שמיה, ועצם קושית המערער הנרגן הוא גם על רש"י שכותב כמ"פ יש הרבה מדרשי אגדה ואני לא באתי לפרש אלא כפשוטו, או מביא רק מדרש א' היותר קרוב לפשוטו, וככה נהגו כל המחברים והמלקטים לדורותיהם, וכן נהג הפשוטו של מקרא ולא נתחדש כאן כלום.

ב] לא הביאו בכל המקרא הכל מראשון א' רק פעם מרד"ק פעם מרמב"ן וכו': איני רואה חסרון בדבר, כולם אהובים כולם ברורים, ובחרו בכל פעם מה שבא לידם בשעת הלימוד, והבוחר יבחר כל א' יכול לראות גם בשאר הראשונים ומי מעכב בידם, וכמו שעושים באמת כל המלקטים והמגידי שיעור בהרצאת שיעורם שבוחרים את מה שנראה לעינם שיכנס באזני השומע יותר בקלות, כדי לשבר את האוזן ברציפות קריאת הפסוק, ועצם קושיתו הוא גם על רש"י שפעם מפרש עפ"י מדרש רבה ופעם על פי תנחומא, פעם כתרגומו ופעם לפי מנחם בן סרוק ופעם לפי דונש, ואינו בוחר רק מהלך א' וכן עשו שאר מחברים ומלקטים, ולא נתחדש כאן כלום בפשוטו של מקרא.

ג] יש לו הוכחה עצומה שכונתם לעקור פירש"י, דהלא כמה פעמים אכן הביאו מרש"י, ש"מ דשאר הפעמים שלא הביאו רש"י הוא כדי לעקרו מן השורש: וכל תינוק מבין השטות שבזה שבמקום שהביאו פירש"י הוא משום שהיה מתאים עם מטרת הפירוש ללמוד כל הפסוק ברצף א', ולפרש כל תיבה, מה שבדרך כלל בשאר הרש"י אין מטרת רש"י לזה רק להביא דרז"ל שזה כבר ביארוהו במקומו.

ד] הרי יש מלמדים שלומדים בחומש זה, ובודאי כונתם להחליף פירש"י בפירושים אחרים בלימודיהם לילדים: זה אינו אמת כלל כי מלמד הרוצה לעשות כן יכול לעשות כן גם עם שערי אהרן, אבל האמת הוא דהטעם שהם לומדים בו הוא כדי להבין פירוש המקרא במקום שאין רש"י מפרש כלום.

ה] כיון שחומש זה נעשה כל כך מפורסם ושימושי צריך להחרימו, ואה"נ אם היה השערי אהרן נעשה כ"כ מפורסם היו מחרימין אותו גם כן: לא נשמע מעולם דבר כזה להחרים ספר רק משום שנעשה מפורסם ושימושי, (דא"כ יאסרו ללמוד גם בספרי ארטסקרול שלומדים בו ולא רש"י ולא ברע"ב במשניות) אבל הסיבה שנעשה כ"כ מפורסם הוא כנ"ל לפי שמפרש המקרא כולו גם מה שחסר לנו בפירש"י, ומה שנתפרסם יותר מהשערי אהרן הוא כאמור לפי שנעשה באופן השווה לכל נפש, לבחור בפירוש א' של הראשונים ולפרשו בתוך לשון המקרא, מה שלא נתפרש לנו ברש"י, משא"כ השערי אהרן שמחמת ריבוי הליקוטים מתבלבל הקורא, וזה פשוט ומובן כי פירוש האוהחה"ק הוא הרבה יותר פאפולער וכל הטענות יכולים לומר ח"ו גם עליו וכן על הרמב"ן, ועל הטענה טפשית דכיון שהוא כ"כ פירוש יפה ימשכו אחריה ויפסוק מללמוד רש"י אדרבה אני יודע הרבה מאד בחורים ואברכים, דאדרבה הפשוטו של מקרא גרם להם ללמוד רש"י, כדי לידע מקודם את הרש"י ואח"כ שאר הראשונים, והוא בבחינת צדיקים ילכו במ ופושעים יכשלו במ, יש שזה מביאם ללימוד רש"י ויש שאינו מביאם, אבל עכ"פ לא מרחיקם, כי בלא"ה לא גמרו רש"י בכל שבוע, וטענה זו יש גם על שאר הספרי עזר שיצאו היום כמתבתא וארטסקרול ש"ס ומשניות וסיעתא דשמיא שאלפים מישראל פסקו בשבילם ללמוד רש"י ורע"ב, והמחברים כתבו להדיא בהקדמת רש"י הוא הפרשן העיקרי ונוסף בצידו הפשוטו של מקרא.

ו] מצטט מראשון ואינו מביא כל דבריו ונמצא חסר מוסר השכל היוצא מפירושו: טענה זו יש גם על רש"י שמעתיק ממדרש, וכשמעיינים במדרש רואים מוסר השכל היוצא מענין זה ורש"י לא העתיקו, וטענה יש גם על כל המלקטים והמצטטים מראשונים ואחרונים במוסר ובחסידות, שחסר עיקר הנשמה היוצא כשמעיינים בלשון המקורי, אבל מ"מ טובה גדולה עשו לנו המלקטים שמציינים המראה מקום להמעיינים שאין להם פנאי, ומי שירצה לעת הפנאי יחפש בהמקור למצוא

את כל הענין, אבל אם יהיו המלקטים מצטטים כל הענין כבר לא יהיה תועלת להרוצים להביט רק במבט חטוף וקצר, כשאין להם פנאי.

טוענים שאין ללמוד פירושים אחרים מלבד פירש"י ואינו מובן למה אינם מרעישים מה שעושים כן גם בלימוד הגמרא שמביאים הראשי ישיבות פירושים אחרים בגמרא מלבד פירש"י, ולומדים ג"כ תוס' החולק עם רש"י, והם רוצים לחלק בין לימוד גמרא ללימוד חומש ורש"י וכל החילוקים שלהם בנוי על סברות עקושות ועקומות.

חותמים על דברים מזוייפים

בקול קורא שיצא ע"י איזה רבני וויליאמסבורג ומאנסי ציינו למבי"ט (בית אלקים שער היסודות פכ"ה) ששם נתבאר דאסור לפרש פשוטו של מקרא באופן מנותק מפירושו רז"ל, והם רוצים לומר שזהו מה שעשו פשוטו של מקרא שזה אינו אמת שהרי כל פירושם בנוי על פירושי הראשונים ורז"ל מלבד מה שכבר פירשו את רש"י ז"ל, אבל מ"מ עיינתי במבי"ט ושם לא כתוב לא מיניה ולא מקצתיה, רק נותן טעם למה לא נתן משה כל תושב"כ בפעם אחת לישראל, רק פרשיות פרשיות עם פירושי תושבע"פ כדי שלא יפרשו את התושב"כ כפי דעתם (כמו שעשו הצדוקים) ושוב יקשה עליהם לקבל פי' תושבע"פ, וקאי על פירוש ופרטי עשיית המצות כמבואר בהמשך דבריו, הרי לך מזה עוד דוגמא היאך רבנים אינם מתביישים להעתיק ולחתום על דברי שקר, ולא טרחו לעיין בפנים המבי"ט, ושאלתי לאיזה רבנים מהאוסרים היאך חתמו על נוסח שתוכו מזוייף, גם שאלתי היאך אפשר לכתוב שמשימיט בכל מקום עניני תחה"מ ועוה"ב ורוח הקדש הלא יש יותר מאה מקומות שמביא כל אלו הענינים, ונדהמתי לשמוע תשובתם שתמהו עלי ואמרו וכי חתמנו על נוסח הקול קורא מעולם, לא ראינו את הנוסח חתמנו רק על האיסור, ומלים מיותרים, ולא יאומן כי יסופר כי רבנים יאמרו כן הלא דיני נפשות הוא להחתיים איש חשוב ות"ח לאפיקורוס בשעה שאינו אמת כלל ועליהם נאמר פסוק כמתלהלה היורה חצים ואומר הלא משחק אני, גם טוען רב א' די לי במה שהבי"ד דעדה החרדית אמרו שלא למכור עוד את הספרים עד שיתקנו, אמרתי לו הלא כותבים בפירוש שהוא רק להסיר טענת המערערים ולהפיש דעתם שלא יהיה שום מקום שאפשר לטעות בו, ובפירוש מעידים שהמחבר הוא ירא שמים ות"ח, וכי משום זה הותרה הרצועה להחתיים אנשים לאפיקורסים, ולא אבה לשמוע לי והחזיק בדעתו בלי שום מענה והסבר, מה נאמר ומה נדבר.

הרה"ג ר' בנציון קאהן ז"ל אב"ד סענפעטער אמר לי שפעם דיבר מרן מ'סאטמאר אודות איזה דבר תמוה המובא בשפתי חכמים בלי מקור ואמר בריתחא שזהו דברים שאסור לשומעם, והוא היה לו הספר צידה לדרך שעדיין היה אז יקר המציאות והביא לרבינו זי"ע והראה לו שהוא המקור לדברים הללו, ובדפוסים האחרונים נשמטו משפתי החכמים כמה מקורות שציין כידוע, ואז אמר רבינו א"כ הדבר שונה ונתפיים, גם כשהדפוס הרה"ח ר' ישעיה ווייס ע"ה את הלקט בהיר על החומש ושם לעג בכמה דברים מהשפתי חכמים והביא מהיגל יעקב שערער על השפ"ח, היה רעש נגדו וציוה רבינו שישמיט כל הדברים החריפים, וכן עשה במהדורא שניה, ומ"מ לא עלה על דעת שום א' להחרים את השפתי חכמים, גם הביא רבינו בדברי יואל מהגליא רזא שדיבר נגד יתרו וכתב שהוא תמוה, דהא משמע מהתורה להיפוך ששיבחה אותו, ואעפ"כ מבאר דבריו, ולא כתב שאסור לקנות עוד זה הספר, כי כל דבר שיש לו מקור מספרים קדושים וממקום טהור יש

ליישבן או לומר שצ"ע, אבל לא להחרימם בשביל זה, כל זמן שיודעים שהמחבר אין כונתו לרעה והוא מאמין בתורה הקדושה בכל פרטיה ודיקדוקיה.

הטעם שכתבה תורה בלשון פשוטו שלא לפי קבלת חז"ל

בשערי אהרן (משפטים כא, כד) מביא ממרפא לשון לבאר מה שהתרגום מפרש הרבה פעמים כלשון הפסוק ולא תרגם כקבלת חז"ל שהוא אמיתית, אף שהתרגום ניתנה מסיני, כי אלו ואלו דברי אלקים חיים, וכך ניתנה מסיני לפרש לשון הפסוק ואח"כ לראות דרוז"ל ולקבלה עלינו אף כשהוא נגד לשון הפסוק, עיי"ש דלכן תרגם התרגום עין תחת עין כפשוטו אף דקבלת חז"ל הוא דהכונה על תשלומין, כי בא להורות דבדיני שמים לא יצא ידי חובתו בתשלומין ועדיין מגיע לו עונש מדה כנגד מדה עד שיפיים את חברו על צערו ועל הנזק, וכמו"ש ברמב"ם עיי"ש, הרי לך דאף פשוטו י"ל טעם ועומק אם עפ"י פשט אם עפ"י סוד (כמו"ש הריקאנטי עה"פ עין תחת עין), הגם שאין שום ספק בקבלת חז"ל, מ"מ יש טעם למה כתבה תורה בלשון הפשוטו.

במעין גנים מהבני יששכר (מאמר אור החיים פי"ב אות ו) כתב דלא ילמד אדם לבנו רק פירש"י ופירושי שאר הקדמונים שפירשו פשטי הפסוקים ברוח דחז"ל, ויפיהו בדבריהם הנעימים קרוב לפשוטו אבל אלו בעלי הפשט החושבים להתחכם בחכמתם ולהוציא הפסוקים לגמרי מדברי חז"ל הרחק תרחיקו את בניכם מזה, וכמו"ש חז"ל ברכות כח: מנעו בניכם מן ההגיון, (עיי"ש דמתחלה היה מחבב גם דברי אלו בעלי הפשט אבל משרבו המשכילים החליט להרחיקם מללמד לבנים) עכ"ד, הרי לך שכל זמן שאין מכחישים ומרחיקים דברי חז"ל מותר ללמוד גם פשטים אחרים ולבחור את היותר קרוב לפשוטו כפי שייפיהו הקדמונים.

בס' אור זרוע לצדיק ע' 50 כתב הרשות נתונה לחלוק על בעלי התלמוד בפירוש איזה כתוב, כי ע' פנים לתורה, ולפיכך יכול לפרש באיזה פסוק פי' אחר ממה שפי' חז"ל, אבל לא להכחיש דבריהם ח"ו.

מסקנת הדברים

התורה ניתנה בד' חלקים של פרד"ס, וכל א' בפ"ע הוא תורת אמת, ומלבד זה גם הראשונים הולכים לפי דרוז"ל ואין מכחישים ח"ו בתושבע"פ, רק היה להם עוד הבנה אחרת בדברי רז"ל ממדרשים אחרים בנוסף לדברי רז"ל המובאים ברש"י (כשם שבמשניות וש"ס יש פירושים ושיטות שונות, ואנו לומדים הכל אף מה דנדחה מההלכה), אך הרבה פעמים גם מוסיפים מדעתם לפי פשוטו של מקרא לפי שכן ארוז"ל דאין מקרא יוצא מידי פשוטו, ויש כמה דרשות שאינם אלא אסמכתא ובזה פליגי הרמב"ם והריטב"א, דלריטב"א הוי דאורייתא שלזה היה ג"כ כונת התורה, או שאינו אלא דרבנן כרמב"ם, אבל לכו"ע אסמכתא אינו פירושו הפשוט של המקרא, וכמו"כ כל דרשות חז"ל עפ"י רוב אינו פשוטו של מקרא, רק שכן קיבלו בתושבע"פ וכן הוא האמת, ומ"מ גם הפשט הוא אמת היכא דאינו מכחיש וסותר דרוז"ל, וכמו שביאר היטב בתשו' דברי חיים (ח"ב יו"ד ק"ה).